

TARTALOM

Múmia az íróasztal mellett (Arányi Lajos hagyatéka)
Oktatási minimum: van még hova hátrálni?
Trianon '95 / Amikor a déli területeinket Szlovákiához csatolták...
Kormányjelentés a kisebbségekről: nesze semmi...
Úton leszek amíg csak élek – a második menet (Szeder László utazási képriportja)
Martosi Szabadegyetem – harmadszor
Hideg fej, meleg barátság, langyos diplomácia - forró témák
Jubilánsaink köszöntése
Felvidéki magyar holokauszt: a pozsonyligetfalui tömegmészárlás
Sikerrel zárult az idei Gombaszögi Nyári Tábor is
70 éves Duray Miklós - Születésnap interjúnk

Ott jártunk a legnagyobb
felvidéki nyári rendezvényeken

GOBBAZÖGI
NYÁRI TÁBOR

KRASZNAHORKA
JÚLIUS 14-20.

MART
2015 feszt
III. MARTOSI SZABADEGYETEM
AZ ÉV 5
LEGJOBB NAPJA
július 8-12.

Múmia az íróasztal mellett

Arányi Lajos, a modern magyar patológia megalapozója (Komárom, 1812. május 29. – Nagymaros, 1887. július 28)

Noha a XXI. század (nyugati) emberének ingerküszöbét a „média-szabadosság” jóformán a csillagos égig emelte – így sok vérnek kell elfolynia, hogy valamit erőszakosnak és nagyon perverznek, hogy valamit bizarrnak ítéljünk – azért az a tény, hogy valaki a saját öt éves kisfia múmiáját ülteti az íróasztala mellé és így dolgozik élete végéig, talán ma is „meghökkentő”. Azaz – úgy mond – van „hírértéke”. Pedig a lényeg – ahogy az lenni szokott – távolról sem ez. A történet a múmiáról mindazonáltal igaz, s szolgáljon e helyütt arra (és csakis arra), hogy kiemeljük: jelen cikkünk főhőse nem mindennapi ember volt, a szó minden értelmében.

A Magyar Természettudományi Múzeum Múmiavilág című kiállításán május 17-ig lehetett megtekinteni a kb. ötesztendős korában torokgyíkban elhunyt Arányi Zoltán több mint 150 esztendős múmiáját, melyet egyébként a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár őriz. A kis Zoltán földi maradványait apja, Arányi Lajos saját kezűleg balzsamozta be, majd felöltöztette és odaültette egy

székre az íróasztala mellé. A munka olyan jól sikerült, hogy nemcsak Arányi élete végéig, hanem mindmáig tökéletes állapotban maradt. Ha nem tudnánk, kicsoda Arányi Lajos, valóban minimum bizarrnak nevezhetnénk ezt az eljárást. A felvidéki (komáromi) születésű Arányi Lajos azonban a kórbonctan egyik, európai szinten is elismert, kimagasló tudású és rendkívül széles látókörű professzora volt a 19. században. A magyar orvostudomány benne tiszteli a modern magyar patológia megteremtőjét és a kórbonctan első magyar oktatóját. Ő volt az, aki - Európában negyedikként - bevezette a patológia oktatását az orvostudományi egyetemen. Mindemellett, mintegy „mellékesen” régész, műemlékvédő (tőle származik a budai várban található történeti emlékhelyek és műemlék épületek emléktáblával való megjelölésének ötlete, valamint a vajdahunyadi vár helyreállításának megindítása) - és: szabadságharcos.

Emlékét a mai napig híven ápolják Felvidéken és az anyaországban is, Komáromban, a Klapka téren található emléktábláját rendszeresen megkoszorúzzák tisztelői. Ennek jegyében íródott jelen összeállításunk is, melyben egy másik honfitársunk, mondhatni régi ismerősünk is szerepet játszik...

Jogászból orvos - avagy a kolera egyik különös mellékhatása

Arányi Lajos Losteiner Lajos György néven látta meg a napvilágot 1812. május 29-én Komáromban, egy ide települt erdélyi szász család sarjaként. Korán árvaságra jutott: hároméves korában nagybátyja fogadta örökbe, aki személyesen és anyagilag is komoly támogatást nyújtott Arányi széles körű képzéséhez. Mire megkezdte gimnáziumi tanulmányait Pesten a piaristáknál, már bírta a latin, francia, német és olasz nyelvet, amelyhez gimnáziumi tanulmányai (majd későbbi utazásai) során jött még az angol és a görög. Tanult bölcsészetet, jogot és festészetet is.

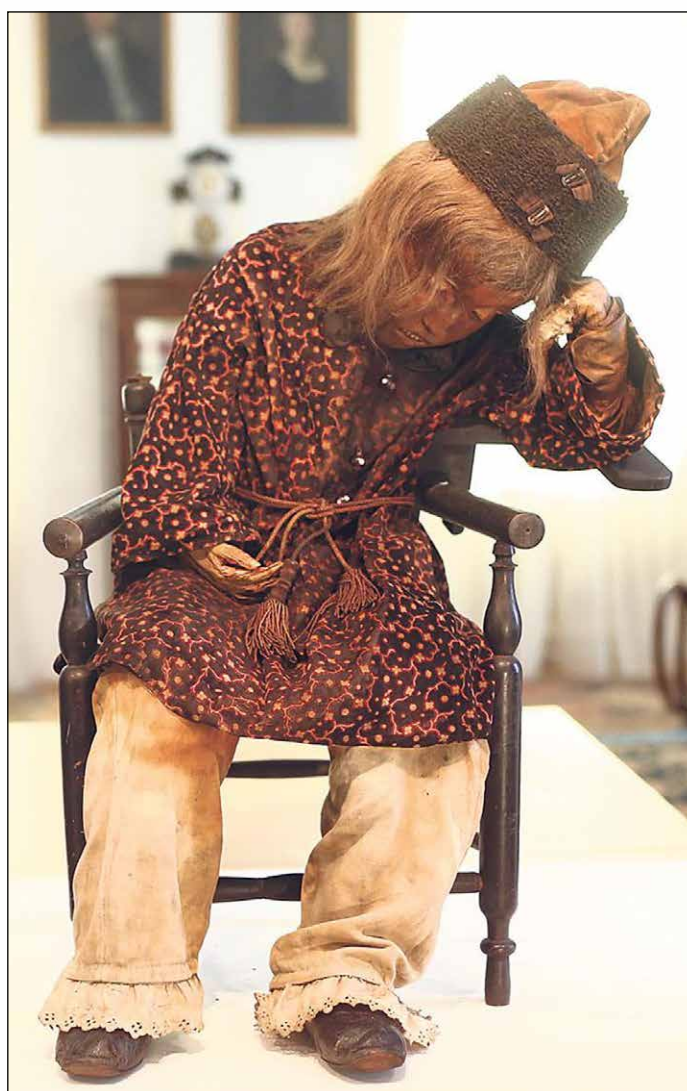
A reformkor végére úgy állt, hogy bármi lehet belőle...

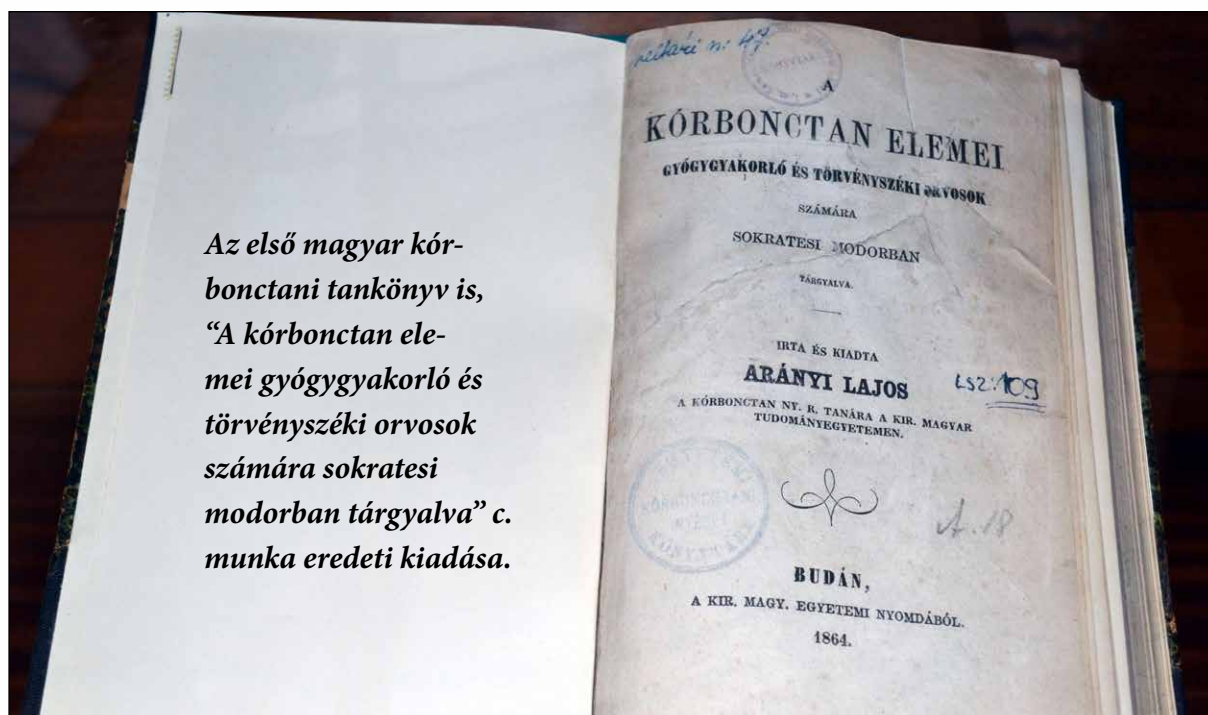
A fordulópontot az 1831-es kolerajárvány jelentette. A pusztító járvány okozta káosz és kétségbeesés közepette Arányi megtalálta valódi hivatását: a betegek iránt tanúsított együttérzése és segítése, ápolása miatt – édesanyja bátorítására – elhagyta a jogász pályát és orvosnak tanult. Mindeközben – a nyári vakációt hasznosan eltöltendő – bejárta az akkori egész Habsburg-birodalmat, felbecsülhetetlen értékű tapasztalatokat (és feljegyzéseket) gyűjtve a különböző népi gyógy módokról. Mindemellett érdekelte a birodalom népeinek néprajzi, nyelvészeti sajátosságai is.

Orvosi tanulmányai befejezése után két évig a belgyógyászati klinikán dolgozott, majd nyugat felé vette az irányt: Bécsben és Padovában tanulmányozta a patológia és az életmentés ismereteit. Magyarországra 1843. végén tért vissza, ekkortól a kórbonctan tanára. Részt vett az 1848-49-es forradalomban és szabadságharcban, a honvédsereg tábori főorvosaként. A szabadságharc leverése után emiatt hónapokra eltiltották a tanítástól, mindazonáltal továbbra is szoros kapcsolatot ápolt Balassa János, Markusovszky Lajos és Semmelweis Ignác körével.

A tilalom feloldása után kórbonctant tanított, 1858-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 1861-től pedig a kórbonctan rendes

*Arányi Zoltán múmiája a „Múmiavilág” c. kiállításon
(fotó: blikk.hu)*

egyetemi tanára. Tanári működésének 25. évfordulóján, 1869-ben „hunyardvári” előnévvel magyar nemesi rangot kapott. Még négy évig, 1873-ig tanított az egyetemen.

Arányi Lajos legnagyobb érdemének a kórbonctan egyetemi oktatásának bevezetését tartják. Ami ma evidencia – az anatómia és patológia jelentősége az orvospépzésben – az korábban nem egészen volt így. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az a tény, hogy Arányi Európában negyedikként vezette be a kórbonctan egyetemi oktatását. Ezért is tartják őt a modern patológia magyarországi meghonosítójának. A Semmelweis Egyetem I. sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézete az alapítóját tiszteli Arányi személyében, hiszen azt 1854-ben saját költségén alapította.

Az ő nevéhez fűződik az első magyar kórbonctani tankönyv is. Az 1864-ben Budán kiadott tankönyv címe: „A kórbonctan elemei gyógygyakorló és törvényszéki orvosok számára sokratesi modorban tárgyalva”.

Arányi Lajos élete alkonyán megrendült egészsége miatt Nagymarosra vonult vissza, itt érte a halál 1887. július 29-én.

Arányi emlékezete

Komárom neves szülöttének emlékét mind az általa alapított fővárosi intézetben, mind Felvidéken őrzik. Az előbbi – tehát a Semmelweis Egyetem I. sz. Patológi-

Arányi Lajos portréja az Intézet könyvtárának falán látható.

Az Arányi által alapított patológiai intézet könyvtára napjainkban

ai és Kísérleti Rákkutató Intézete - részéről az intézet kutatóját, Bödör Csabát kell mindenekelőtt megemlíteni, aki - lévén maga is felvidéki – Arányi emlékének egyik leghívebb ápolója. És nem csak az emlékezet fenntartásával, de mindennapi munkájával is. Az olvasó számára ismerős a nyitrai születésű Bödör Csaba neve: ő az a fiatal magyar kutató, aki tavaly a rangos Junior Prima díjat kapta magyar tudomány kategóriában. A vele készült interjút lapunk 2014. évi 4. számában olvashatták.

Az I. sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézet ma Magyarország vezető patológiai intézete, széleskörű oktatási, diagnosztikus és kutatási aktivitással. Az intézmény oktatási tevékenysége a patológia magyar, angol és német nyelvű oktatását, valamint a szakorvosképzés szervezését is magába foglalja. A rutin diagnosztika terén a patológiai intézet szinte valamennyi daganattípus szövettani és modern molekuláris diagnosztikájában szerepet vállal. Továbbá, hat kutatócsoport is működik az intézetben, amelyek különböző daganattípusok (hematológiai-, szolid- és lágyszövetű tumorok egyaránt) kialakulásának hátterét kutatják.

Felvidéken a Szlovákiai Magyar Egészségügyi Társaság (SZMET) gondozza Arányi szellemi hagyatékát: két évente megrendezik a tudományos konferenciával egybekötött Arányi Lajos Napokat és évente megkoszorúzzák Arányi emléktábláját a komáromi Klapka téren. Ugyancsak a SZMET nevéhez fűződik a két évente megrendezésre kerülő „Ne nézzük tétlenül nemzetünk fogyását!” című konferencia szervezése is

Idén a budapesti Intézet és a SZMET együtt koszorúzott Komáromban: „az emléktáblát

2007-ben állítottó SZMET nevében ifj. Dr. Bastrnák Ferenc vett részt a megemlékezésen, továbbá megjelent az emléktáblát készítő Szilva művésznő is. Az Intézet nevében Dr. Matolcsy András igazgató helyezett el koszorút az emléktáblán, míg a Magyar Patológusok Társasága nevében Dr. Sági Zoltán koszorúzott” - írja Bödör Csaba beszámolójában. Bödör Csaba lapunknak elmondta: a jövőben szorosabbra kívánják fűzni az együttműködést a felvidéki szervezettel, így például részt vennének az Arányi Lajos Napok szervezésében előadások tartásával.

Arányi Lajos emléktábláját a budapesti Intézet és a SZMET részéről is megkoszorúzták. A fotón: Dr. Matolcsy András, Szilva Ilona, Dr. Bastrnák Ferenc és Dr. Sági Zoltán.

Oktatási minimum: van még hova hátrálni?

Eddig úgy hittük: aligha létezik az oktatásügynél elemibb, fontosabb kérdés akkor, amikor a felvidéki magyar közösség jövőjéről, megmaradásáról beszélünk. A magyar nyelvű oktatás minősége, színvonala – avagy rosszabb történelmi pillanatokban: pusztá léte – az az utolsó szalmaszál, amibe még a magyar közösség kapaszkodhat. Ha ezt (is) sikerül tönkrevágnunk, nem marad értelme sem állampolgári, sem nyelvi sem más jogokért küzdeni, hiszen a talaját vesztené el a közösség általa.

Úgy hittük tehát, hogy ha másban nem is, ebben – az oktatásügyünk életben tartásában és fejlesztésében – képes közös nevezőre jutni a felvidéki magyar értelmiség színe-java, pártállástól, világnézettől, pártállami elő- és utóélettől függetlenül.

Aztán néhány szép májusi napon kiderült, hogy mégse. Kiderült, hogy hiába lógtatják fel a kutyát a kéménybe, attól még nem lesz belőle szalonna. Az oktatásban érdekelt civil- álcivil és politikai szervezetek által kezdeményezett, a felvidéki magyarság megmaradása érdekében kidolgozott ún. oktatási minimumot a Most-Híd vegyespárt végül – néhány tyúkszemtaposó tánc lépés után - nem írta alá. Ezzel ugyan a kezdeményezés nem bukott el, maga a dokumentum megszületett - és tulajdonképpen ez a lényeg - ám az asszimilációs politikát csúcsra járató, minden szlovák álmot meghaladó Bugár-párt ezzel alighanem kiállította magáról a végbizonyítványt: nem csak egy veszedelmes nemzetsorvasztó érdekegylet ez a párt, de egyben a legpitiánerebb hazugságmanufaktúra a felvidéki magyarság egyébként sem túl fényes történetében.

Csupán emlékeztetőül, az események tömören: május negyedikén ültek össze az oktatásban érdekelt szervezetek az MKP pozsonyi székházában az oktatási minimumot megfogalmazó tervezet megvitatására. A tanácskozás végén hat szervezet alá is írta a dokumentumot, a Most-Híd képviselője azonban nem. A vegyespárt haladékot kért. Kapott is, hogy aztán egy olyan ellenjavaslattal álljon elő, amelytől jóérzésű magyarnak egyszerűen felfordul a gyomra. Kezdve azzal a kisstílű, a felvidéki magyarokra nézve sértő, ellenben a szlovák tartótisztek elvárásait nyilván messzemenően kielégítő „javítással”, amely az említett dokumentumban a „felvidéki magyar” kifejezést következetesen „szlovákiai magyarra” cserélte. A kisebbségek öngazgatási jogainak kiszélesítése, mint alapvető, határozott igény helyett pedig egy valódi semmitmondó gumifogalmat dobta be, ez pedig az „oktatási önkormányzatiság”. A dokumentumból ezen túlmenően kihúzták az oktatáspolitikai lépések egyeztetésére, a közös fellépésre és az egységes állásfoglalás szorgalmazására irányuló pontokat, de azt is, hogy a felek tartózkodnak egymás nyilvános bírálatától és támadásától.

Noha a Most-Híd ily módon nem írta alá a dokumentumot, azt mégis kiadták eredeti, hat szervezet által aláírt formájában. A szöveget végigolvasva világossá válik: ez valóban a minimum, innen nincs tovább hova hátrálni, egyetlen mondat megmásításával vagy törlésével sem...

szd

A felvidéki magyarság megmaradása és fejlődése érdekében szükséges oktatási minimum

Mi, a felvidéki magyar nyelvű oktatás alapvető kérdéseiről és problémáiról folytatott megbeszélés résztvevői (a továbbiakban "Felek")

- a 2011-es szlovákiai népszámlálás magyar szempontból lesújtó eredményeinek ismeretében
- a 2012-ben aláírt, A szlovákiai magyarok megmaradásának és fejlődésének alapfeltételei című dokumentumban foglaltak értelmében
- tudatosítva felelősségünket és lehetőségeinket a közösségünk jelentős számbeli fogyatkozásának megállítása és visszafordítása terén
- elismerve, figyelembe véve és tiszteletben tartva egymás értékeit, érdekeit, küldetését és szakmai kompetenciáit
- következetesen kiállva az európai jogrendekben alkalmazott öngazgatási modellek alapján kialakított oktatási rendszer szlovákiai bevezetésének és alkalmazásának szükségessége mellett
- kifejezve a mindenkori együttműködés és a közös fellépés szándékát és fontosságát

a következő nyilatkozatot fogadjuk el:

A Felek egyetértenek abban, hogy a magas szintű, hatékony anyanyelvi oktatás a magyar kisebbség megmaradásának, fejlődésének és boldogulásának záloga és alapvető eszköze. Az anyanyelv, és az azon megszerzett tudás és műveltség révén válhat a felvidéki magyar ember a magyar nemzet részévé, az egyetemes magyar kultúra gazdájává és gazdagítójává. A globalizálódó világban a szülőföldhöz való ragaszkodás, az elődeink által megteremtett kulturális javak továbbvitele, az erős identitástudat és a közösséghez való kötődés lehetnek az egyéni életutak és sorsok segítői, alakítói és meghatározói.

A Felek a magyar iskola és az anyanyelvi oktatás megerősítése és fejlesztése érdekében kiemelten fontosnak tartják a kisebbségek öngazgatási jogainak és lehetőségeinek kiszélesítését, valamint a nemzetiségi oktatásügy helyzetének jogszabályi rendezését.

Ennek érdekében javasolják:

- átfogó kisebbségi törvénybe foglalni a Szlovákiában élő nemzeti közösségek és etnikai csoportok életének sajátos, a közösségek megmaradását és fejlődését meghatározó területeit és kérdéseit;
- kisebbségi önkormányzati rendszer vagy egyéb öngazgatási mechanizmusok létrehozásával lehetővé tenni, hogy a nemzeti közösségek és etnikai csoportok a megmaradásukat és fejlődésüket érintő sajátos kérdésekben önmaguk irányíthassák és alakíthassák sorsukat, jövőjüket;
- a közoktatási törvényben önálló fejezetben meghatározni és rendezni a nemzetiségi oktatásügy alapelveit, céljait, sajátos igazgatásának és működtetésének kereteit és feltételeit.

Tárgyalás az MKP székházában

A Felek az elmúlt másfél évtized során Szlovákiában kialakult közoktatási rendszerben szükségesnek tartják:

- a közoktatás-irányítás önkormányzati elvű, decentralizált jellegének megőrzését,
- a községi és megyei önkormányzatok jelenleg érvényes iskolafenntartói jogköreinek, az átruházott és az eredeti jogkörök kialakult rendjének megtartását,
- az iskolavezetők kinevezése és visszahívása terén működő jelenlegi gyakorlat megtartását,
- az iskolatanácsok jelenleg meglévő jogköreinek, kötelességeinek és feladatainak megtartását,
- az átruházott jogkörök normatív finanszírozásának megtartását, a normatívák fokozatos, a fejlett országokkal összevethető mértékű emelésének biztosítását, valamint a különböző sajátosságok differenciáltabb és átláthatóbb finanszírozását,
- az eredeti jogkörök jelenlegi finanszírozási gyakorlatának megtartását, a források növelését és a felhasználásuk nyilvános ellenőrizhetőségének erősítését,
- az iskolaalapítás és -működtetés pluralizmusának megőrzését, a különböző fenntartók által működtetett intézmények egyenjogúságát és egyenrangúságát, beleértve azok finanszírozását is,
- az egyházi és magániskolák hálózatának megerősítését és szélesítését, s az oktatásügyben ezáltal is a minőségek versenyének ösztönzését és támogatását,
- az anyanyelven zajló szakképzés minél szélesebb körű biztosítását,
- a kétpólusú tartalmi szabályozás terén tapasztalható központosítási szándékok leállítását, s éppen ellenkezőleg, az állami (központi) követelmények csökkentését és az intézményi (helyi) tartalomszabályozási szabadság és lehetőségek növelését,
- a pedagógus-továbbképzés jelenlegi, rossz hatékonyságú gyakorlatának ártértékelését és újragondolását,
- a kötelező intézményi önértékelési és minőségfejlesztési rendszer kiépítésének bevezetését.

A Felek a nemzetiségi oktatásügy igazgatásában, az iskolai hálózat alakítása és finanszírozása terén egybehangzóan igénylik:

- a pozitív diszkrimináció elvének érvényesítését, tekintettel arra, hogy a nemzeti közösségek éppen kisebbségi létükből és létszámukból adódóan igényelnek sajátos, differenciált bánásmódot és számukra kedvező (ugyanakkor a többségi nemzetet hátrányosan nem érintő) megközelítést,
- a nemzetiségi oktatás intézményeinek és pedagógusainak a támogatását és fejlesztését szolgáló háttérintézmény-rendszer (oktatáskutató és fejlesztő intézet, módszertani központok, tanácsadói és szakértői hálózat stb.) kiépítését.

A Felek a kis létszámú közoktatási intézmények tervezett racionalizációja kérdésében osztják azt a felismerést, hogy az óvodát és az alapiskola alsó tagozatát minden olyan településen meg kell őrizni, ahol arra a lakosok igényt tartanak. Nem vélik helyesnek kiskorú, 3-10 év közötti gyermekek napi utaztatását, iskolai körzetek „fentről” jövő bürokratikus meghatározását. Az iskolahálózat alakítása kistérségi oktatástervezési feladat, amelyet az érintett iskolafenntartóknak közösen, együttműködésben kell ellátniuk, úgy, hogy ne sérüljenek a gyermekek jogai és lehetőségei, és érvényesüljön a méltányosság és az esélyegyenlőség elve.

A Felek fontosnak tartják kinyilvánítani, hogy az iskolahálózat alakítása, az iskoláztatás tereinek, formáinak, lehetőségeinek a kérdése komplex, regionális, gazdasági, szociális és kulturális szempontú megközelítéseket és tervezéseket igényel, nem egyszerűsíthető csupán finanszírozási és hatékonysági kérdéssé. Különösen fontos e téren a kisebbségek iskolahálózatának a megőrzése és fejlesztése (pozitív diszkrimináció alkalmazása), hiszen ez közvetlenül határozza meg a kisebbségek létét, megmaradását és fejlődését.

A Felek egyetértenek abban, hogy a szlovákiai magyar oktatásügy megóvása és fejlesztése valamennyi felvidéki magyar közös érdeke, ebből következően nem szabad szűk érdekcsoportok közti csatározások tárgyává tenni.

A Felek ezért kinyilatkozzák abbéli szándékukat, hogy oktatáspolitikai lépéseiket egyeztetik, és minden olyan területen, ahol ennek feltételei adóttak, egymást erősítő és támogató, egységes és közös fellépést szorgalmaznak.

A Felek kinyilvánítják, hogy a jövőben kölcsönösen tájékoztatják egymást az általuk kidolgozott javaslatokról, koncepciókról és jogszabály-tervezetekről, a jelen nyilatkozatban foglaltakkal kapcsolatban és azok szellemében pedig törekszenek az egységes állásfoglalásra és az összehangolt fellépésre.

A Felek a közös célok megvalósítása érdekében lehetőségeikhez mérten és a törvényes eszközök igénybevételével mindent megtesznek a törvényalkotás és a végrehajtó hatalom aktív, a felvidéki magyarság érdekeit szolgáló befolyásolására.

A Felek tartózkodnak attól, hogy egymást nyilvánosan bírálják és személyükben támadják, és nem hoznak olyan döntéseket, amelyek a Felek közti bizalmat megingathatnák. Amennyiben a Felek közül bármelyik olyan lépésre készül, amely nincs összhangban a nyilatkozatban foglaltakkal, a többi aláíró Felet előzetesen tájékoztatja, véleményüket kikéri.

A Felek kötelezik magukat, hogy a nyilvánosság előtt csak akkor lépnek fel a másik Fél számukra elfogadhatatlan nyilatkozata vagy döntése ellen, ha a belső egyeztetés nem vezetett eredményre.

A Felek elfogadják, hogy a jelen nyilatkozathoz a jövőben bárki szabadon csatlakozhat.

Trianon '95

A magyar Országgyűlés által öt évvel ezelőtt elfogadott 2010. évi XLV. törvény értelmében június 4-e a nemzeti összetartozás napja. 1920-ban e napon írták alá a Magyarországot szétszabdoló trianoni diktátumot. E világra szóló igazságtalanság 95. évfordulóján Kárpát-medence szerte tartottak megemlékezéseket, Felvidéken is szinte minden magyar településen megemlékeztek valamilyen formában a 95 évvel ezelőtti eseményekről - és a nemzeti összetartozás napjáról. Mi Karaffa Attila szívhez szóló soraival emlékezünk és hívunk fel emlékezésre, kitartásra...

„1920. június 4-e első péntekre, Jézus Szíve ünnepére esett. Hazánkból öt részt szakítottak ki, öt sebet kapott, mint Krisztus Urunk a kereszten. „Csak így, megalázva, földi hatalom és elismerés nélkül lehetett Magyarország is a Megfeszítetthez hasonlóvá. Csak így nyerhette el teljes értelmét az Apostoli Kereszt, amit Szent István Magyarország részére kapott, a trianoni szerződéssel Jézus Szíve péntekén.” – írja Páter Láng Siegfried szerzetes M. ORC-A magyarság öt-seb titka c. írásában.

A csúfos trianoni békediktátum 95. évfordulójára emlékezünk, amikor is elszakítottak bennünket, felvidéki magyarokat is édesanyánktól a történelmi Magyarországtól. Hontalanokká, megbélyegezettekké lettünk saját szülőföldünkön. A helyzet Trianon óta sem változott, másodrendű állampolgárok vagyunk vér- és könnyáztatta szülőföldünkön.

A trianoni fájdalomra minden magyarnak kötelező az emlékezés. De ugyanakkor nem szabad a múltba temetnünk sorsunkat és tenyerünkbe takarni arcunkat. A jövőt kell építenünk Trianon romjain, amelyet folyamatosan ledönthetünk a lélek és a tettek erejével. Az összetartozás olyan erős köteléket építhet ki bennünk, amelyet világi nagyhatalmak és szerződések, diktátumok nem választhatnak szét. Ahhoz, hogy ezt minden nemzettestvérünk megértse, egy közös akarat kell és tiszta szív! Kezet nyújtani egymásnak és segíteni a bajban magyar a magyarnak. Sokszor kimondani könnyebb, mint megtenni. De bajban ismeri meg az ember a barátját! A 2013-as árvíz erre is nagyszerű példa volt, hiszen szülőföldünkön, de az anyaországban is közös

erővel segítettünk a hömpölygő áradat megfékezésében, válllvetve küzdöttünk az ár ellen! De ugyanezt láthatjuk, most is, amikor a kárpátaljai magyar testvéreinknek van szükségük ránk. Segíteni feladatuk, szent kötelességünk!

Minden évben emlékezünk és megfogadjuk, hogy nem adjuk fel! Nem ismerhetjük el a történelmi igazságtalanságot és a magyar nemzet egységének építésével kell válaszolunk az akkor történetekre!

Ha nem így tennénk, elfelednénk nemzetünk történelmét, múltját és csak magyarul beszélőkké válnánk azon az ősi földön, amelyet ősapáink védtek életük árán. Tisztelet a hősöknek és mindazoknak, akiket meghurcoltak magyarságuk miatt!

Fontos számunkra az összetartozás, hiszen csak közösen lehetünk erősek! Ezt fel kell ismer-
nie azoknak is, akik kételkedve figyelik munkánkat, akár most is. „Együtt erő vagyunk, szerteszt gyöngeség!” – mondja az erdélyi magyar irodalom, de megkockáztatom, hogy az egységes magyar irodalom nagyja is, Wass Albert.

Csakis együtt tudjuk megharcolni mindennapi harcunkat, azok ellen, akik azon munkálkodnak, hogy mihamarabb eltűnjön a felvidéki magyarság a térképről. Hogy mihamarabb a többségi nemzet telepesei költözzenek ősapáink által épített házaikba. Harcolnunk kell az aszsimilációt felvállalókkal és kiszolgálóikkal is. De harcolni kell azokkal a bértollnokokkal is, akik írásaikkal mérgezik felvidéki magyar közösségünket. Számos helyen kell felvennünk a képzeletbeli fegyvert és megmutatnunk, hogy nem adjuk magunkat. Sem a trianoni határok, sem az azokat szentesítő utódállamok kormányai nem törhetnek meg bennünket. Iskoláink, templomaink, közösségünk veszélyben. Ha nem fogunk össze azokkal a személyekkel, akiknek fontos hagyományaink tisztelete, megőrzése és továbbadása, és nem tesszük félre sérelmeinket, akkor elveszünk!

Mi azonban nem ezt az utat akarjuk járni. Nekünk, magyaroknak a Teremtő nem ezt szánta.

Pió atya - aki ötven éven át viselte Jézus sebeit - nyilatkozta, hogy irigylí a magyarokat, küldetésük miatt.

Vajon mi a küldetésünk nekünk Felvidéken Trianon után?

Megmaradni magyarnak szülőföldünkön és a szív, valamint az összefogás erejével legyőzni az 1920-as trianoni határokat.

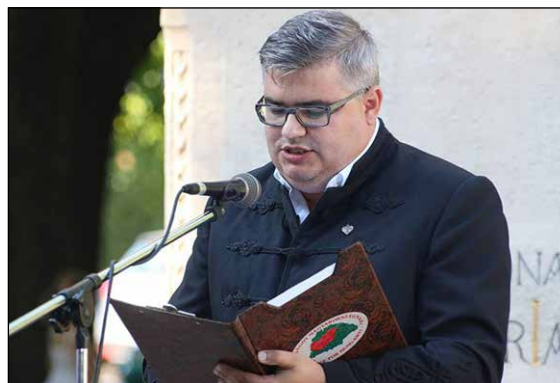
A nemzeti megújulás mindnyájunkon múlik, itt a Csallóközben, itt Somorján is. Lesznek-e olyan utódok, akik szívükön viselik majd hagyományaink megőrzését, szépen csengő anyanyelvünk továbbadását? Lesznek-e magyar iskolák és lesznek-e benne magyar kisdíákok? Feladatunk van itt a szülőföldünkön, ahová a Teremtő állított bennünket! Minden magyarnak feladata és kötelessége nemzete megbecsülése és megvédése!

Trianon gyászos napján, amelyen felidőzzük a történelmi igazságtalanságot egyben a jövőképet is meg kell határoznunk! Mit szeretnénk elérni nemzetünk javára és növekedésére? Mit szeretnénk elérni itt a városban, itt a Csallóközben? Szükség van-e az önrendelkezésre?

A választ magunkban kell keresni, de hozzásegíthetnek a megválaszoláshoz azok az ősök, akik magyar népünk megbecsült alakjai. Ők nem adták fel még a legnagyobb szorongattatás közepette sem. Ezt üzenik számunkra is, hogy a nemzet egy és oszthatatlan!

A sérelmeket ne feledjük, de ne is emlegessük! Inkább fogadjuk meg az Ismerős Arcok Fenyők c. énekében hallható gondolatot:

*S bár ugyanaz ismétlődik
Száz meg száz éve régen
Mi ébresztő kiáltás helyett
Suttogunk csak a szélben
Megmondom én, hogyan lehet
Hogy magyarként éljük a jövőt:
Ameddig azok döntik
Mi ültetjük addig a fenyőt*

Nézzünk a jövőbe és építsünk, tegyük újjá Aranykertet a Csallóközt és Szent István országát! Ültessük mi is azt a bizonyos fenyőt és akkor a trianoni határok már csak az ütött-kopott iratokon, térképeken lesz látható.

Ez a nap a Nemzeti Összetartozás Napja is. Ne feledjük, hogy csakis egy egészséges jövő-kép kialakítása és a jövő fiatalságának tudatos nevelése nemzeti értékeink megbecsülésére adhat reményt népünk fennmaradására. Ezt szolgálja az emléknapi gondolata is. Az egész Kárpát-medencét ellepik a diákok a különböző városokban, falvakban és az anyaországiak a felvidéki vagy erdélyi magyar iskolatársaiknál emlékeznek erre a napra.

Pappváry Elemérné Sziklay Szeréna Magyar Hiszekegy c. versének egyik versszakával zárom gondolataimat:

*Magyar! te most árva, elhagyott, veszendő,
Minden nemzetek közt lenn a földön fekvő,
Magyar legyen hited s tied a jövőendő."*

(Az ünnepi beszéd a Csemadok somorjai alapszervezete által tartott trianoni megemlékezésen, Somorján hangzott el)

Karaffa Attila

Amikor a déli területeinket Szlovákiához csatolták...

Élénk figyelemmel kísérték az idei magyarországi trianoni megemlékezéseket Szlovákiában is. Érthető módon különösen a nemzetiek voltak kíváncsiak, mit szólnak így 95 év után a „leckéhez”. A múltfigyeléshez - és egy kicsit az átíráshoz - csatlakozott a szlovák sajtó is, annak is mindjárt az egyik zászlóshajója.

Kezdjük ez utóbbival. A Hospodárske Noviny c. gazdasági-közéleti napilap online és nyomtatott kiadásában is a vezető hírek között hozta a június negyedike körüli magyarországi megemlékezéseket. Ezek közül is az „ultrajobbboldalinak” nevezett Jobbik által a budapesti szlovák nagykövetség elé szervezett megmozdulást emelte ki a lap, melyen bizony komoly alapigazságok is elhangzottak. Úgy mint: „Vesszen Trianon!”, vagy: „Felvidék visszatér!”. És persze, ami miatt egy üstben meg lehetett főzni mindenkit és mindent: az „utálunk, Szlovákia” feliratot viselő molinó. A „magyarázatot” minderre a sok szörnyűségre a lap Vörös Lászlóval, a Szlovák Tudományos Akadémiai Történeti Intézetének munkatársával mondatja el. Aki szerint: 1. A trianoni trauma gyökerei a 19. századi azon ideáig nyúlnak vissza, mely szerint Magyarország minden lakója egy nemzetet alkot, melynek mind nyelve, mind kultúrája a magyar kell hogy legyen.

2. A magyar társadalom mai „radikalizálódása” két populista párt, a Fidesz és a Jobbik választókért folytatott harcának eredménye. E küzdelemben Trianon mindkettejük számára igen csak hálás téma.

Aki pedig esetleg nem tudná, mi a különbség a triatlon és trianon között, a Hospodárske Noviny elmagyarázza: ez a 95 évvel ezelőtt megkötött szerződés „csatolta a mai déli területeinket Szlovákiához”. Még egyszer: a mai déli területeket Szlovákiához!

Ha egy vezető szlovák gazdasági lap ilyen színvonalon tálalja a történelmet, a világon semmi okunk csodálkozni a szlovák nemzetiek kiakadásán. A Ján Slota néven ismert problémahalmaztól megszabadult Szlovák Nemzeti Párt - amely igen jó eséllyel jut be jövőre a szlovák törvényhozásba - szintén kikelt a budapesti nagykövetség

előtt tartott „megemlékezés” miatt. És persze ők sem maradhattak adósak némi történelmi magyarázattal - no meg orbánviktorozással.

Anton Hrnko, a párt alelnöke a két ország közötti kapcsolatokért aggódva úgy fogalmazott: „a Nagy-Magyarországot ábrázoló térképek, az olyan állítások, miszerint Magyarország egy nagy összeesküvés következtében veszítette el területe kétharmadát és más ehhez hasonló képtelenség nem a szélsőséges csoportok találmányai, hanem sokkal inkább a hivatalos kormányzati anyagok szokásos tartozékai, melyek megtalálhatóak minden magyar történelemkönyvben”.

Hrnko mindjárt néhány jótanáccsal is ellátta a magyar politikai elitet: „végre elmagyarázhatnák már a saját polgáraiknak, hogy „Uhorsko” nem Magyarország és a Szent István-i eszme nem a magyarok uralmát jelenti a többi nemzet felett, hanem ellenkezőleg, felhívás az együttműködésre”. Végül pedig a trianoni döntést illetően maga is arra a végtelenül egyszerű, már-már együgyű következtetésre jut, amire az akadémia munkatársa is: köszönjétek az 1867 utáni nemzetállami törekvéseiteknek! A trianoni szerződés szerinte „a magyar államtól semmit sem vett el, hanem meghatározott egy fenntartható geopolitikai térséget”.

A fenntarthatóságot illetően Hrnko arra már nem tért ki, hogy e térséget, épp a 95 évvel ezelőtti diktátumnak is köszönhetően, milyen kihívás érte alig 18 esztendővel később...

Szűcs Dániel

Kormányjelentés a kisebbségekről: nesze semmi...

A Szlovák Köztársaság mint többnemzetiségű ország rendkívüli jelentőséget tulajdonít a többségi nemzet és a nemzetiségek harmonikus együttélésnek, összhangban a rögzített nemzetközi normákkal – olvasható a kisebbségi kormánybiztos hivatala és a kormányhivatal által kidolgozott dokumentumban, melyet 2015. május 27-i ülésén fogadott el a kormány.

Sokak szerint ez a - idén 74 oldalt kitevő - jelentés évről évre frázisok halmaza, általában egy felsorolás, mi minden adatott meg az itt élő kisebbségeknek, illetve szándékok felsorakoztatása, amelyek megvalósítása ugyancsak döcög, sőt a gyakorlatban sokszor az ellenkezője valósul meg. Petőcz Kálmán, a kormány emberi jogi és kisebbségi tanácsának tagja szerint sem kell túl nagy jelentőséget tulajdonítani ennek az anyagnak. Úgy véli, jelentések helyett már a konkrét cselekvések ideje jött el, például egy kisebbségi törvény elfogadtatása, amelytől (egy másik jelentés alapján) a kormány sem zárkozik el. De addig is vissza a szándékokhoz. A jelentés deklarálja, hogy Szlovákia támogatja az európai értékeket kisebbségi kontextusban is, az interkulturális és interetnikai párbeszéd híve. A kormány a kisebbségekre úgy tekint, mint a modern szlovák társadalom tartós alkotóelemeire, támogatja aktivitásaikat az ország területén, hiszen a nemzetiségek jelentős mértékben hozzájárulnak a kulturális sokszínűség formálásához, fejlődéséhez, így a szlovák társadalom fejlődésének is hagyományos és elválaszthatatlan részét képezik. A Fico-kabinet „kulcskérdésnek tekinti ebben az összefüggésben a nemzeti kisebbségek megmaradását, fejlődését és jogainak támogatását, olyan rendszerszintű intézkedéssorozat megvalósítását, amely helyzetük javulását eredményezi". A dokumentum szerint kiemelt jelentősége van a kormányhivatal támogatási programjának, amely keretében 3 829 250 eurót osztottak szét a pályázók között (ebből 1 983 057 euró a magyar közösség részére), megtudható belőle, hogy két magyar nyelvű kószínház és egy táncszínház működik az országban, hogy három magyar érdekeltségű párt működik az országban. Leszögezi a jelentés, hogy a kisebbségi nyelveken történő oktatást végző intézmények egyenrangúak a szlovákokkal, és azokon a településeken, ahol

mondjuk magyar és szlovák iskola is működik, kettővel csökkenthető a megszabott minimális osztálylétszám. Összesen 234 önálló igazgatású magyar tannyelvű iskolát tartanak számon, közös igazgatásút pedig 27-et. A kisebbségi nyelvhasználat terén a kisebbségi kormánybiztos hivatala metodikai segítséget nyújt a közigazgatás számára, a hivatal honlapján már elérhető a szlovák-magyar terminológiai szótár. A törvény értelmében 512 településen a hivatalos érintkezésben is használható a magyar nyelv. Szóval, ahogy a jelentés készítői fogalmaznak, tömör és objektív képet kívántak adni a Szlovákiában élő nemzeti és etnikai kisebbségek helyzetéről, a dokumentum pedig alapjául szolgál a kisebbségi stratégiának, amelynek elkészültét már elfogadta a kormány. Ebből eredően 2015-ben a kormányhivatal figyelme a kisebbségi akcióterv kidolgozására fog összpontosulni. És ahogy Petőcz Kálmán hozzáteszi, erre kell összpontosítania most a szlovákiai magyar szervezeteknek is.

A Magyar Közösség Pártja úgy gondolja, hogy a valós problémák számbavétele nélkül nehéz azok megoldására javaslatokat tenni. A kisebbségekért felelős kormánybiztos 2014-es évi jelentése kapcsán az alábbi nyilatkozatot tette közzé a párt: "A kisebbségekért felelős kormánybiztos 2014-es évről szóló jelentése látszólag alaposan felméri, és több oldalról körbejárja a szlovákiai kisebbségek helyzetét és a velük kapcsolatos történéseket is részletesen leírja, szép ábrákkal tarkítva. A dokumentumnak ennek ellenére legnagyobb hibája abban rejlik, ami kimaradt belőle. A jelentés rögtön az elején felsorolja a kisebbségeket érintő jogszabályváltozásokat, ugyanakkor érdekes módon a választási törvényben 2014. május 29-én a parlament által elfogadott változásokat nem vették észre. Pedig ezek gyakorlatilag az egyedüli pozitív változások az elmúlt évben (sőt az utolsó választások óta), amelyek közvetlenül a kisebbségi nyelvek használatát megerősítették. Csak emlékeztetőül: az MKP javaslatára a tárcaközi egyeztetés keretében még a belügyminisztériumi javaslatba bekerült a kisebbségi nyelv használatát erősítő több rendelkezés - a kétnyelvű választói igazolványok kiadása, a szavazóhelyiségben kihelyezésre kerülő tájékoztatások, feliratok kisebbségi nyelven, stb. Reméljük, hogy azért nem ez a kormányhivatal részéről tapasztalható figyelmetlenség volt az oka a javaslatok elfogadásának. A jelentést elkészítő megbízott kormánybiztos egyik fő feladata, hogy a kormány tanácsadó szerveként tanácsokkal lássa el a kormányzatot a kisebbségeket érintő ügyek és problémák kapcsán. A jelentésben pedig épp a problémák leírása a legszükségűbb, s csak közvetve olvasható ki, például abból a félmondatból, hogy a kormányközi kisebbségi szlovák-magyar vegyesbizottság utolsó ülése félbeszakadt a nyitott kérdések miatt. A valós problémák számbavétele nélkül nehéz azok megoldására javaslatokat tenni, a kormánynak tanácsokat adni, ez a megbízott kormánybiztosnak sem sikerült, immár harmadik alkalommal. A kormánybiztos többéves működése is megerősíti azt a tényt, hogy a nemzeti kisebbségek döntéshozatalba történő bevonását, amit a nemzetközi szerződések is megkövetelnek, a jelenlegi intézményi struktúra nem képes biztosítani. A mostani rendszer valójában inkább a problémák szőnyeg alá söprését, és nem a kisebbségek igényeinek megfelelő megoldását szolgálja. Meggyőződésünk szerint erre az MKP koncepciójában felvázolt önkormányzati intézményrendszer nyújthat működő és rendszerszintű megoldást – áll az MKP által kiadott nyilatkozatban. (ba)

Úton leszek amíg csak élek – a második menet

Midőn 2013. őszén egy kiadós, több órás képes úti élménybeszámoló meghallgatása után leültem megírni az immáron közismert komáromi világutazó, Szeder László történetét (ld. folyóiratunk 2014. évi első számában), még nem tudtam, hogy a történetnek lesz második felvonása is. Helyesebben mondva csak nem tudatosult, hiszen Szeder Lacit kisiskolás korunk óta ismerem, tulajdonképpen akkor kéne meglepődnöm és aggódnom, ha tízezer kilométer után leszállva a kerékpárjáról nem azt mondja, hogy kérem a következőt. Pontosan így történt ezt most is.

Laci május 11-én, 387 nap kerekezés után tért vissza szülőföldre, a felvidéki Komáromba. Ezúttal a keleti földrajzi hosszúság 51. fokáig jutott el, Azerbajdzsánban. Több mint egy év távollét és 11 országon át 13.300 kilométer letekerése - no meg megannyi kaland, megpróbáltatás, nem ritkán veszedelmes helyzet átélése - után az alkalomhoz méltó meleg és szívélyes fogadtatás várta őt Komárom főterén. Családján, szerettein, barátain kívül Stubendek László, a város polgármestere is köszöntötte őt s az Év Sportolója díjat adományozta neki. A polgármester elmondta: a város nagyon büszke Laci teljesítményére. Így vagyunk ezzel mindannyian - teszem hozzá.

A nagy utazónak jól estek a meleg szavak, hiszen több mint egy évig nem hallott magyar szót. Most pihenés - no meg az élménybeszámolókat tartása van soron, de ezzel már csak a következő nagy útjára gyűjti az erőt. Laci ugyanis - természetesen - jövőre ismét emeli a tétet, mégpedig a hármas szám jegyében: pontosan a 33. születésnapján, harmadik hó harmadikán indul másfél évre tervezett útjára Észak-Afrikába, aztán - ki lepődne meg már rajta - egészen Izlandig...

Szeder László 1983-ban született Komáromban, a Selye János Gimnáziumban érettségizett 2001-ben. Földrajzból annak a Fehér Istvánnak volt a tanítványa, akit több sorstársával együtt a Fico-féle ellentörvény miatt megfosztottak állampolgárságától. Gimnáziumi éve alatt kötötte magát egy életre szólóan össze a földrajzzal, bár történelemből legalább annyira verhetetlen volt, élő lexikonként emlegették az irigykedők – vagyis mindenki más. A földrajz és a szülőföld iránti kötődés egyaránt tetten érhető munkásságában. A világ legnagyobb internetes lexikonjában alig található olyan, felvidéki magyar településéről szóló szócikk, melyhez ő maga ne tett volna hozzá valamit. Tárgyi megjegyzéseket, egyedi felvételeket és nem ritkán egész szócikkeket. Az élete azonban az utazás...

Első tízezer kilométeres útja után interjút készítettem vele, de már akkor is éreztem: minden szónál többet elárulnak azok a pillanatképek, amelyeket útja során örökített meg. Több ezer fotó készült, ezeket rendszeres úti beszámolóival küldte el részemre – közülük válogattam néhányat, melyek talán némi bepillantást nyújtanak egy világutazó néhol keserves, ámde mindig szabad, korlátlanul szabad életébe. Pár kilós málha, egy jó kerékpár és sátor – ez minden, amivel utazónk nyakába vette a világot...

szd

Kettő az egyben, avagy: egy (nem) tipikus buszmegálló Törökországban, Giresund településen. A takaros kis megálló egyben könyvtár-automata is. Elvégre késés esetén mennyivel értelmesebb olvasni, mint dühöngeni...

Grúzia felé menet, a török-grúz határ mentén található ez a kis víz(m)esés.

És ami a buszmegálló mögött van: Giresund csodálatos látképe a várból

Variációk személyi kultuszra 1. Ez it nem egy választási kampány plakáthadjárata, hanem mindennapos azeri utcakép. Úton-útfélen lehet találkozni a Nagy elnök, Gejdar Alijev monumentális portréival, szobraival stb stb. Gejdar 12 évvel ezelőtt hunyt el, de személyi kultusza töretlen, ezt garantálja a hatalomban őt követő fia, Ilham Alijev is. Az apuka - aki a KGB-ben vezérőrnagyi rangig vitte, majd az azeri kommunista pártban első titkár, később az azeri szocialista állam elnöke lett - 1993-ban puccsal szerezte meg a hatalmat és ezt 2003-ban bekövetkezett haláláig gyakorolta is.

Személyi kultusz 2. - avagy ami mellett a Brandenburgi kapu csak ólajtó: az Alijev emlékpark bejárata, valamint maga a park.

Nem, ez nem az azeri Hollywood, hanem - nem fogják kitalálni - egy idézet a Nagy Alijevtől Semaha határában. Rendkívül mélyen szántó gondolat: „Semaha fontos helyet foglal el Azerbajdzsán történelmében”.

A Dubajjal vetélkedni szándékozó új ingatlanfejlesztés Bakuban: a "Khazar Islands" (Azerbajdzsán).

Az Alaverdi-katedrális, az ország második legnagyobb temploma, a 11. századból (Kahétia, Grúzia)

A Nagy Honvédő Háború hőseinek emlékműve Zemo Alvani faluban (Kahéta, Grúzia). Középen egy méretes Sztálin-szoborral.

A grúz főváros, Tbiliszi őszi látképe a Mtacminda-hegyről.

Ez pontosan az, aminek látszik: egy a sok kényszerpihenő- és szervizelés közül. Ezúttal karácsony előtt, 2014. december 23-án a grúziai Ahalkalaki város piacán.

Örményország határán (Bagratasen).

A megszállottak soha sincsenek egyedül, a legeldugottabb zugokban is találkozni lehet világjárókkal. Ha eztán gyanúsán megpakolt kerékpárosokkal találkozunk az út mentén, gondoljunk Laci következő beszámolójára: „A tomszki Jegor Kovalcsuk egyébként volt is pár hete Komáromban, volt szerencsém vendégül látni egy nemrég csatlakozott moszkvai barátjával együtt, most épp a Balkánon vannak, Görögországba tartanak, aztán visszamennek szeptemberre Moszkvába és irány Amerika... A legdurvább a francia-kanadai páros volt a ciprusi kompon, akik mennek le Dél-Afrikába. A hozzám hasonló egyedül utazó fiatal férfiak túlnyomó többsége francia volt, volt aki világ körüli útra ment egy gitárral, volt aki csak ahogy épp a helyzet hozza (à la hippie). Az angol- ausztrál vonal is erős (eltekerni a világ túlsó végére, aztán repülővel vissza), aztán emlékszem még egy japánra, aki Rómába tartott és a nehezen már túl volt, mert Örményországban találkoztunk. Elég fázott... Sok a valamilyen magasztos (vagy annak vélt) cél érdekében/ürügyével utazó is, most hirtelen a kaukázusi leopárd megmentéséért Indiába tar-

tó portugál csapat és a "Pedalling for prostate" mottóval Hongkongba tartó angol barátok jutnak eszembe. És ne felejtsem az örült svéd lányt, aki egyedül tartott Afganisztánba”.

Ez már kemény menet a javából: a Szpitak-hágóra (2140 m) vezető út Dzsrasen után (Örményország).

Az első sátorozás hóban kb. 1900 méteren, a Szpitak-hágóra felfelé menet, november végén (Örményország).

És ha már szóba került a sátorozás, nézzük, hol mindenhol tér nyugovóra a világutazó:

...egy olajmező kellős közepén... (Baku központjától 2 km-re)

...zuhogó eső utáni jegesedés és havazást követően a Fekete-tenger közelében (Naszakirali, Grúzia)

...egy völgyben, síremlékek békés társaságában (Debeda-völgy, Örményország)

... és, hogy azért ne sajnáljuk annyira utazónkat: egy illatozó citromligetben, úton hazafelé Cipruson.

... egy igluban...azaz hóval belepert sátorban (Maralik, Örményország)

Velünk élő múlt: kultúrház Jereván elővárosában, Prosjanban.

Jereván, a Kaszkád, előtérben Alexander Tamanyan építész, a város tervezőjének szobrával.

A 3300 méteres, Ahalkalaki fölé magasodó Didi Abuli-hegy. Szerencsére nem kellett megmászni..

A 7. századi Zvartnoc katedrális romjai (Örményország)

Grúz találékonyság, avagy: híd a Kwai Paravani-folyó fölött, vasúti kocsiból (Ahalkalaki után, Grúzia).

Az M9-es országos főút (!) Karakert és Dastadem között (Örményország)

Ilyen a grúz vendégszeretet: terület-terület asztalkám Meore Szviri faluban. Utazónk e helyen egy hétig tartózkodott... :)

Többnyire azonban „maszekba” kell megoldalni az étkezést: ezúttal lleszfőzés egy Fekete-tenger parti táborhelyen (Törökország)

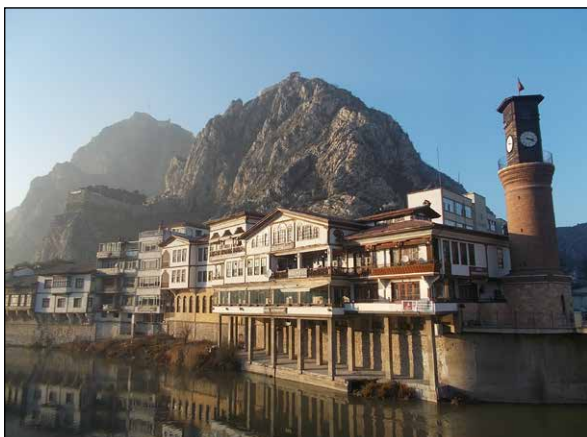
A kerékpáros utazók „halálos” ellenségei: a kutyák. Ő azonban itt kivételesen egy (viszonylag) szelíd Kangal-pásztorkutya valahol Közép-Anatóliában

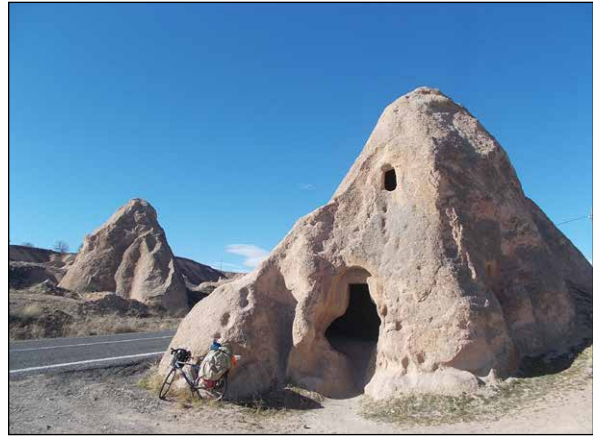
A Perşembe-félsziget sziklás partjain (Törökország)

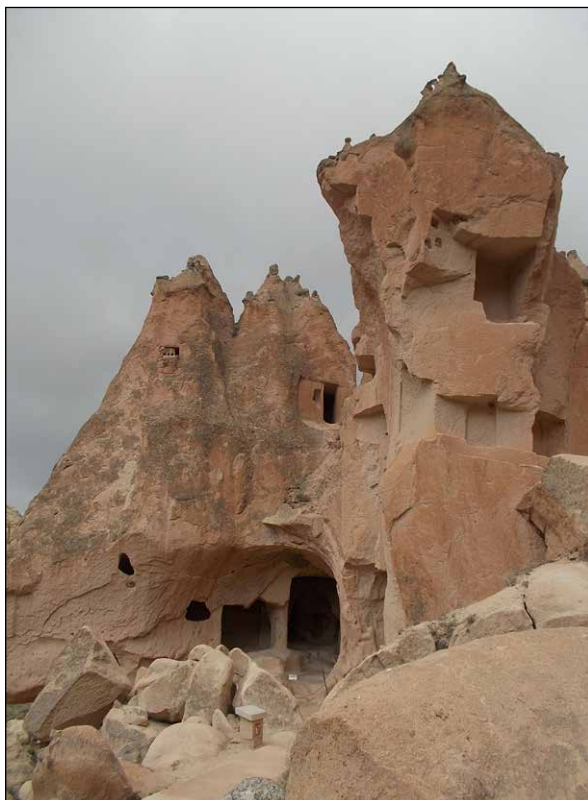
A Közép-anatóliai fennsíkon, Kappadókia felé menet

Amasya óvárosa (a sziklán a vár) a Yeşilirmak partján (Törökország)

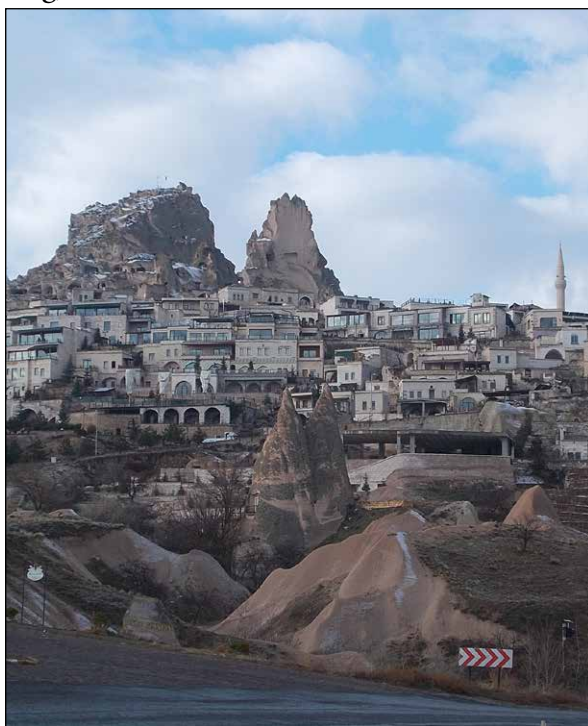
Az első kappadókiai „tündérméhenyek” Ürgüptől északnyugatra (Törökország)

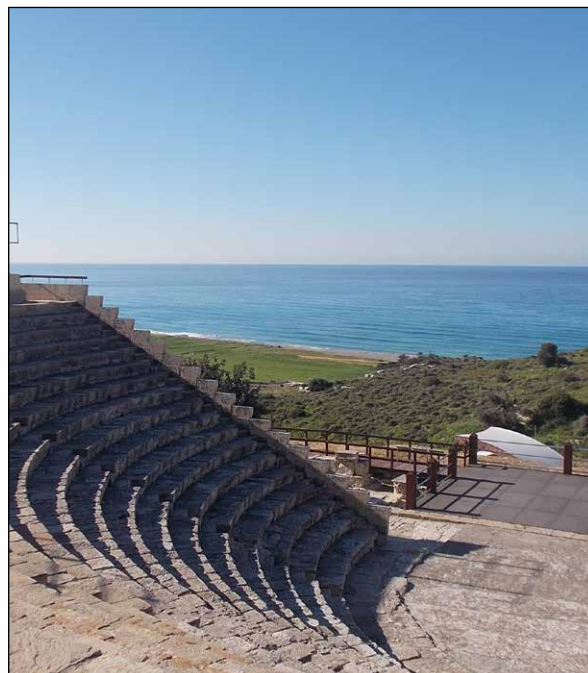
A kappadókiai Zelve barlangvárosa (Törökország)

Érkezés a Mediterráneumba (Mersin, Törökország)

A kappadókiai Üçhisar pompás látképke (Törökország)

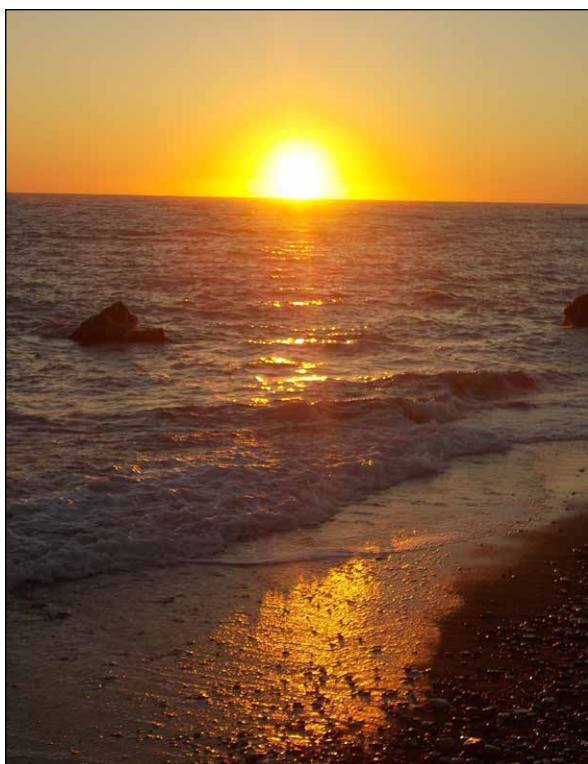
Curium amfiteátruma (Ciprus)

Kourion (Curium), Apollo Hylates-szentély (Ciprus)

Mert mi, magyarok ugyebár világnemzet vagyunk... Magyar tejesdoboz a Troodosz-hegységben (Ciprus)

Alkonyat Petra tou Romiou-nál. ahol Aphrodité meglátta a napvilágot (Ciprus)...

Görög-helyzet akkor: az 1821-es görögellenes pogromok emléke a Kykkosz-monostor falfestményein (Ciprus).

Irány haza, haza, haza...

Martosi Szabadegyetem – harmadszor

Július 8. és 12. között zajlott a harmadik Martosi Szabadegyetem, avagy közismert nevén a Martfeszt, amely már az első alkalommal is igen magasra tette a lécet. A cél az volt, hogy a Felvidék egyik legnagyobb, legszínvonalasabb, legtartalmasabb programokat felvonultató tömegrendezvényévé nője ki magát. A harmadik „forduló” sikere is azt mutatja: nem volt hiábavaló a szervezők munkája, ismét egy fergeteges fesztivált sikerült összehozniuk.

A Felvidék.ma hírportál mint a fesztivál egyik kiemelt médiapartnere rendszeresen tudósította olvasóit a martosi előadásokról, találkozókról, koncertekről. Több mint hatvan kisebb-nagyobb cikkel jelentkeztek kollégáink a martosi Fesztiválparkból, képek tucatjai kerültek be fotóriportjainkat felsorakoztató kép-galériánkba. Természetesen folyóiratunk, a Felvidéki Magyarok is szeretné megörökíteni hasábjain a fesztivál legemlékezetesebb pillanatait, hiszen ha valami, akkor ez a néhány nap valóban rólunk, felvidéki magyarokról szólt.

A III. Martosi Szabadegyetem ünnepélyes zászlófelvonással vette kezdetét 2015. július 8-án. A „mart-

lakókat” a szabadegyetem szellemi atyja s egyben főszervezője, Gubík László köszöntötte. Máraitól kölcsönzött szavai szerint: „az élethez türelem kell, de a csodákhoz bátorság”. Ezzel arra utalt, hogy a hagyományteremtő szándékkal indított martosi szabadegyetem mostantól, a harmadik alkalomtól tekinthető valóban hagyománynak s hogy ez így lehetett, ahhoz nagyon sok türelem, bátorság kellett. Vagyis: „a csoda itt ragyog a szemünk előtt”. A táborozókat köszöntötte Keszeg István, Martos polgármestere is, valamint Cziprusz Zoltán, a ViaNova ICS alelnöke.

Rögtön az első nap súlyos, a felvidéki magyar közösség szempontjából életbevágóan fontos kérdéseket boncolgató pódiumbeszélgetéseket tartogatott.

Az oktatási fórumon iskoláink jövőjéről - azaz közösségünk jövőjéről - volt szó. A résztvevők: A. Szabó László, az MKP oktatási és kulturális alelnöke, Fibi Sándor, a petíciós bizottság tagja, Jókai Tibor, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének elnöke, Mézes Rudolf, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének elnöke, Pék László, a Felvidéki Tehetségsegítő Tanács elnöke és Bárdos Gyula, a Csemadok országos elnöke. Az alaptétel -

mely bár valóban evidencia, mégis a legkeményebb kihívások egyike, mellyel közösségünk szembesül - a következő volt: szülőföldünkön való megmaradásunk kulcsa az oktatás, ugyanakkor iskoláink fokozott veszélynek vannak kitéve, hiszen az asszimilációs törekvések első számú célpontjai. A fórum résztvevői számba vették a felvidéki magyar oktatásügy legégetőbb problémáit (mindenekelőtt a magyar gyerekek szlovák iskolába íratását s ennek okait), az oktatási törvény legutóbbi módosításának hatásait és oktatásügyünk általános problémáit.

A nap második kiemelt programja a nemzetgazdasági fórum volt. Ezen Szász Jenő a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke, Radetzky Jenő a Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamara alelnöke, Kalmár Ferenc a Külgazdasági és Külügyminisztérium miniszteri biztosa, Farkas

Iván az MKP gazdasági és régiófejlesztési alelnöke, illetve Duray Miklós, közíró, egyetemi docens vett részt. A fórum lényegében szervesen kapcsolódott az oktatásihoz, hiszen mindkét terület - az oktatás és a gazdaság - megmaradásunk zálogai, alapfeltételei. Ugyanannak az éremnek a két oldala. A fórum résztvevői maradéktalanul egyet-

értettek abban, hogy a Kárpát-medence minden tekintetben: földrajzi, gazdasági és kulturális tekintetben szerves egységet alkot, így ennek megfelelő figyelmet és bánásmódot is igényel. Farkas Iván ezt így summázta: „Az identitás és más önmeghatározó elemek is tulajdonképpen egzisztenciális kérdések. Ha az embereknek gazdasági biztonságérzetük van, akkor a magyarságuk sem gyengül, sőt erősödhet”.

Az egyik leginkább várt programra a viharosra fordult időjárás miatt nem az Úszószínpadon, hanem a helyi református templomban került sor. A fővédnöki fórumon Kövér László, a magyar Országgyűlés elnöke, a rendezvény fővédnöke, Berényi József MKP-elnöke és Potápi Árpád János nemzetpolitikaért felelős államtitkár vett részt. E fórumon is visszautaltak a korábbi kettő témáira, megerősítve valóban elemi fontosságukat. Potápi Árpád úgy fogalmazott „Továbbra is keresnünk kell azokat az eszközöket, amelyekkel a Kárpát-medencében élő magyarságot meg tudjuk erősíteni”, hangsúlyozva, hogy itt a gazdasági megerősödésnek és az oktatás támogatásának van nagyon fontos szerepe.

A második napon is hangsúlyosak voltak a gazdasági témák: Az Erdei színpadon Légy résen! címmel korunk és régióink egyik legaktuálisabb problémájára hívták fel a figyelmet a szervezők: Horecsnyík Melinda közgazdász és Vitárus Lajos, a Dél-Szlovákiai Közgazdászok Közösségének elnöke előadásukban az adósrabszolgaság csapdájáról beszélgettek. A kulcsmondatot a vita moderátora, Samu István fogalmazta meg felvezetőjében: „A felvidéki magyarság megmaradásának és gyarapodásának egyetlen feltétele a teljes körű autonómia kiépítése. Ennek egyik legnagyobb akadálya a felvidéki magyarság pénzügyi és gazdasági értelemben vett kiszolgáltatottsága. Szlovákia déli régióinak talpra állítása, gazdasági növekedése csak úgy valósítható meg, ha fiataljaink gazdasági értelemben megszabadulnak kötöttségeiktől”. A fórum végén Varga Péter, a Gazda PT elnöke és Huszár László, a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet elnöke is bekapcsolódott a beszélgetésbe a Felvidéki Hungarikumokról szólva.

A második nap legnépszerűbb fóruma a Diktatúrák című közönségtalálkozó volt Toásó Előddel. Ő az az erdélyi fiatalember, akit a helyi törvényeket is semmibe véve tartottak jogszerűtlenül évekig fogságban, miután - több társával együtt - Evo Morales bolíviai elnök elleni összeesküvéssel vádolták őket még 2009-ben.

A harmadik nap is színes programkínálattal várta a táborozókat. Közülük is az egyik legizgalmasabb a biztonságpolitikai fórum volt, melyen az egyik legnépszerűbb biztonságpolitikai szakértő, Nógrádi György vett részt. Beszélgetőpartnere Németh Szilárd, az Országgyűlés nemzetbiztonsági bizottságának alelnöke volt. Nógrádi György a rá jellemző nyílt, lényegre törő, a részletekben rejlő lényegyet felismerő kiváló elemző stílusával hosszú időre az ülőhelyére szegezte hallgató-ságát. A legégetőbb téma természetesen az ukrán válság volt.

jékoztatást kaptak a Nemzeti Együttműködési Alap és a Nemzetközi Visegrádi Alap pályázati lehetőségeiről.

A negyedik napra a társadalompolitikai-közéleti fórumok voltak jellemzők. Ezek sorát Dunajszky Géza felvidéki közíró előadása nyitotta meg. A kerekasztal-beszélgetés témája a Titkok nyomában címmel megjelent könyv volt, amely a hetven évvel ezelőtti pozsonyligetfalui tragédiáról szól (erről a témáról lapunk e számában is közlünk egy átfogó írást a szerzőtől).

valamint a nemzeti intolerancia miatt a magyarok aránya 1920 óta megcsappant ugyan, de még ma is a Kárpát-medence legnagyobb lélekszámú nemzete a magyar.

A szombati nap programsorozatának harmadik fóruma a Felvidék-márkáról szólt. A kerekasztal-beszélgetés résztvevője volt a II. Felvidék Szépe szépségkirálynője, Balog Viktória; a szépségverseny udvarhölgyei, Szabó Bianka és Barthalos Andrea. Emellett Varga Péter és Nagy Dávid a Felvidéki Labdarúgó Egyesület vezetői, illetve Szócs

Roland az egyesület technikai vezetője és Novota Zoltán a csapatkapitánya. „Felvidéki-márka kezdeményezéssel társadalmunkat építjük. Trianon óta nem találunk magunkra, a közösség-építő szemlélet szempontjából fontos a márkanév” – kezdte a fórumot Varga Péter. Kifejtette, a kezdeményezés alapjait a fiatalok fektették le, ennek mentén indították el a Felvidék Szépe szépségversenyt és a Felvidéki Labdarúgó Bajnokságot. Nagy Dávid az labdarúgó egyesület és bajnokság jogi alapjait vázolta fel. Barthalos Andrea és Novota Zoltán is egyöntetűen megjegyezték: örülnek, hogy egy ilyen fontos közösségépítő kezdeményezés részévé válhattak. „Az első lépések sikeresek voltak. Ám a társadalmi és gazdasági szférába is be kellene e koncepciót vezetni. Szükséges a Felvidékhez köthető terméket felkarolása. A szellemi és anyagi téren is lehet ez bővíteni. Lényeg, hogy a magunkénak érezzük a születendő terméket. Ez az alapja a márkanévnek.”

A Nemzetpolitikai fórumra Wetzel Tamás nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkárral, valamint Kelemen Hunor (RMDSZ), Pásztor István (VMSZ) és Berényi József (MKP) pártelnökökkel került sor. Berényi kitért arra, milyen gondot okoz, hogy a bevándorlási hullám elviselhetetlen méretűvé válhat. Legnagyobb kihívásként az iskolák helyzetét nevezte meg. Kelemen Hunor, az RMDSZ elnöke megjegyezte: a romániai magyarságnak is rá kellett ébrednie, hogy a jó törvények nem sikerült alkalmazniuk, mert az igazságszolgáltatás területén sem tudja a törvényeket betartatni. Pásztor István, a VMSZ elnöke szintén a bevándorlás problémájával kezdte, majd jelezte hat helyet szereztek a belgrádi parlamentben.

A nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkár arról tájékoztatta a hallgatókat, hogy a magyar kormány mindig is segítette az elszakított részeket autonómiatörekvéseikben.

A fesztivál zárónapja korántsem a „csomagolás” jegyében telt: július 12-én is színvonalas programok várták a résztvevőket. A „Szerelmes Kárpát-medence” címmel tartott beszélgetésen Jankovics Marcell rajzfilmrendező, a Nemzet Művésze és Duray Miklós felvidéki közíró, egyetemi docens cserélt eszmét nemzettudatról, kisebbség- nemzeti sorskérdésekről. A fórum végén köszöntötték a hetvenedik születésnapját ünneplő Duray Miklóst.

A szabadegyetem zárófóruma, amely az önrendelkezés témáját járta körül igen alaposan. Résztvevői: Öry Péter, Horony Ákos, Mihók Gábor és Samu István voltak, akik felvázolták az MKP e témával foglalkozó stratégiai dokumentumának leglényegesebb pontjait, melyben megmaradásunk zálogát látják. A nap - s talán az egész program-sorozat - egyik legfelemelőbb programpontja Bőjte Csaba atya felszólalása volt, aki elszántságra, kitarásra buzdítva hívta fel a fiatalokat Isten országának építésére.

Hideg fej, meleg barátság, langyos diplomácia - forró témák

Avagy mindez együtt: a szlovák-magyar diplomáciai hőtan alapjai. Ez még egy nagyon ifjú tudományág, amely a mindig sajátosan, de sohasem unalmasan alakuló szlovák-magyar kapcsolatok kérges törzséből sarjadt ki. Az utóbbi időben került elő több ízben is - jellemzően akkor, amikor magas rangú állami képviselők érkeztek egyik vagy másik államba: Szlovákiába vagy Magyarországra, esetleg az ellenzék interpellálta az Országgyűlésben a külgazdasági- és külügyminisztert. Divatos fogalom lett tehát a „forró téma”, legalább olyan bevált, mint az a módszertan, amellyel immáron évtizedek óta kerülgetik az érdemi megvitatását. De úgy is mondhatnánk: arról szól csupán ez a história, hogyan kell sikeresen az orránál fogva vezetni több százezer embert...

Hideg fej, meleg barátság, langyos diplomácia. Hogy hogy jönnek ezek a forró témákhoz? Úgy, hogy mindössze e három összetevőre van szükség ahhoz a kotyvalékhoz, amit a diplomácia boszorkánykonyhájában főznek az úgynevezett forró témák nyakon lötytyintésére. Melyek is ezek a forró témák? Csupán csak legelemibb, legalapvetőbb jogaink, de ezek egy gáz-interkonnekthoz képest olyan sokadrangú kérdések, hogy nem érnek meg egy csörtlét.

Pedig bőven lenne miről beszélni. No nem arról, hogy a szlovák-magyar kapcsolatok soha nem látott magas szinten vannak, a szlovák-magyar barátság ennél melegebb még sosem volt a történelem során. Erről aligha kell e helyütt beszélni: mással sincs tele a hivatalos sajtó. Mindennek talán betetőzése volt az a pillanat, amikor Robert Fico szlovák kormányfő nyíltan kiállt magyar kollégája mellett a V4-miniszterelnöki találkozón. A magyar külügyminiszter pedig, amikor csak szóba kerül, nem győzi hangsúlyozni, milyen kiváló ütemben haladnak a kétoldalú megbeszélések és ennek folyamányaként a kölcsönös bizalomépítés. Még azt a jóslatot is megkockáztatta Sziijártó Péter, hogy hamarosan ennek köszönhetően végre terítékre kerülhetnek a legforróbb témák is.

Ebben azonban a Felvidéken csak nagyon kevesen hisznek és erre a bizalmatlanságra meg is van minden oka a közösségnek. Az alapszerződés által életre hívott vegyesbizottsági rendszer a bénaság és tehetetlenség emlékműve. A felvidéki magyar közösség pedig nem több, mint túszer egy soha véget nem érő politikai játszmaiban. Jövőre ugyanis Szlovákiában parlamenti választások lesznek, márpedig anélkül nem választás a választás ebben az országban, hogy ne kerülne elő a fiókból a magyar kártya. Hogy nyíltan, a játékosok kezében, vagy épp az ingujjba rejtve - ez csupán az adott parti függvénye. Abban azonban biztosak lehetünk, hogy a számunkra életően fontos, ámde forrónak nevezett kérdéseket addig megnyitni érdemben nem fogják. A magyar nemzetpolitika, diplomácia számára így egy nagyon kényelmes, üdítően laza szűk egy év következik, ugyanis épp erre hivatkozva nem kell nyúlniuk a forró témákhoz.

Ezzel azonban semmit nem érünk el, ahogy az elmúlt huszonöt év tapasztalatai is bizo-

nyítják. Miközben rezignáltan végignézzük, hogy újíttja meg ismét a hatalmát Robert Fico miniszterelnök, addig elérjük, hogy maradék hitelünket, önbecsülésünket is eljátsszuk. Figyelemre méltóak Berényi József MKP-elnök szavai, melyeket a 3. martosi szabadegyetem után a Felvidék.ma-nak adott interjújában mondott:

„Az elmúlt 25 évben nekünk állandóan azt szajkózták, hogy törekvéseink „nem időszerűek”. 1990-ben azért nem, mert akkor a demokráciát kellett felépíteni; 1993-ban azért nem, mert Szlovákia önállósulásakor az ország függetlensége ingatag lábakon állt és a magyar törekvések elismerése állítólag komoly magyarellenes hullámot váltott volna ki. Aztán Mečiar-t kellett legyőzni, utána az európai integráció miatt kellett hallgatnunk. Tehát mindig volt valami, ami miatt lehetett azt mondani, hogy nem, „ez most nem aktuális”. Ezzel a fajta politikával pont ezért kell szakítani! A saját magunk megmaradása érdekében kell politizálnunk, nem foglalkozva különösebben a nagypolitikai összefüggésekkel! “

Erről van szó!

Kovács Vilmos

Jubilánsaink köszöntése

Felvidéki magyar közéletünk egyik sajnálatos jellemzője, hogy a politika által uralt közbeszédben méltatlanul kevés figyelmet kapnak íróink, művészeink, alkotóink. Pedig valójában ők az igazi, élő tanúságai annak, hogy igenis élő és élni akaró közösség a miénk, mely képes maradandót alkotni. Az elmúlt negyedévben - lapunk előző számának megjelenése óta - közülük többen is jubiláltak, jelen cikkünkkel is szeretnénk köszönteni őket, és kívánunk nekik még sok, erőben és egészségben teli alkotóévet.

Nagy János szobrászművész

Nagy János szobrászművész június 17-én ünnepelte 80. születésnapját. Ebből az alkalomból a művészt felvidéki, magyarországi barátai és tisztelői köszöntötték a tatai Vaszary villa hangulatos kertjében, június 20-án. A nemrégiben felújított - s Tata városa által az alkotó rendelkezésére bocsátott - villa kertében összesereglt nyolcvan vendég közül a felvidékiek nevében elsőként Duray Miklós köszöntötte Nagy Jánost, majd Batta György író, költő, publicista - mindketten régi jó barátai a művésznek. Boráros Imre Kossuth-díjas színművész verses köszöntővel ajándékozta meg az ünnepeltet.

Orbán Viktor miniszterelnök levélben köszöntötte a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével kitüntetett, Esterházy- és Szervátiusz-díjas művészt, akinek köztéri alkotásaival számos magyarországi és felvidéki településen találkozhatunk.

Nagy János 1935-ben született Rákosszentmihályon. Komáromban érettségizett, és miután 1961-ben végzett a pozsonyi képzőművészeti főiskolán, a besztercebányai, majd a nyitrai tanárképző főiskolán tanított. 1990 és 1995 között előbb a Csehszlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága, majd a Szlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága elnöki tisztét töltötte be. 2005 óta a Magyar Művészeti Akadémia tagja. Művészete – mint ahogyan arra Koncsol László, költő, író, Nagy János egykori iskolatársa az életművét bemutató, 2010-ben megjelent kötetben rámutat – több forrásból táplálkozik: diákéveiben a barokk, majd Henry Moore és Medgyessy Ferenc alkotásai, a magyar szobrászat Izsó Miklós-féle romantikus vonulata, továbbá az ókori görög, valamint közel- és közép-keleti szobrászat hatott rá. Kisplasztikai, szobrai és domborművei mellett jelentőset alkotott az éremművészet területén is. Számos köztéri alkotása közül az egyik legjelentősebb az Esterházy János mártír-politikust ábrázoló bronzszobor, melyet két évvel ezelőtt, 2013-ban leplezték le a Budapest 12. kerületében található Gesztenyés kertben.

Nagy János ezer szállal kötődik a Felvidékhez, az elmúlt években Helembán és Komáromban élt, s dolgozott, otthonra és nyugalomra mégis Magyarországon talált: ez év áprilisától a tatai önkormányzat Vaszary János festőművész egykori villájában biztosít alkotóházat és lakhelyet a számára, amiért a felvidéki szobrász a városnak adományozta alkotásait. A szobrászművész nyolcvanévesen is aktív, legújabb köztéri alkotását, a Beethoven és a halhatatlan kedves című bronzszobrot májusban, Martonvásáron avatták fel, jelenleg pedig egy újabb bronzszobron, a sárkányokkal viaskodó Szent György megformálásán dolgozik.

Popély Gyula történészprofesszor

Az 1945. június 8-án, Abarán (Nagymihályi járás) született Popély Gyula nem csak korunk egyik legkiválóbb magyar történésze, de bátor, megalkuvást nem ismerő közéleti állásfoglalásai miatt ünnepeink, megemlékezéseink rendszeres szónoka is.

Popély Gyula a gimnáziumot 1959–1963 között Nagymihályon, felsőfokú tanulmányait pedig 1963–1968 között a pozsonyi Comenius Egyetemen végezte. 1968–1972 között a pozsonyi és szenci magyar gimnázium tanára. 1970-től egyetemi doktor, 1972–1981 között a Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének aspiránsa, majd tudományos munkatársa. 1978-tól a történettudomány kandidátusa. 1981–1990 között a Szlovák Szakszervezeti Iskola Üzemtörténeti Szekciójának tudományos munkatársa. 1985-ben a magyar iskolák főlészámolása elleni mozgalom egyik szervezője volt. 1990 januárja és 1990 áprilisa között a Csehszlovák Szövetségi Gyűlés kooptált képviselője. 1991–1997 között a pozsonyi magyar gimnázium igazgatója. 2000 februárjában lett a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem oktatója, majd 2001–2005-től tanszékvezető docense. 2001-től az MTA nagydoktora. 2002–2004 a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának dékánhelyettese, majd 2006-ig rektorhelyettese. 2005-ben habilitált egyetemi tanár lett.

Közéleti szereplőként is legalább olyan aktív, mint tudós emberként. 1964–1968 között a pozsonyi József Attila Ifjúsági Klub (alapító) tagja. 1968–1970-ben a Magyar Ifjúsági Szövetség egyik szervezője. 1968-tól a Csemadok tagja. 1978–1989 között a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottságában dolgozott. 1990-ben az Együttélés Politikai Mozgalom egyik alapítója. 1992-ben a Magyar Néppárt alapító elnöke.

Azon kevés politikus-történész közé tartozik, aki bárhol és bármikor kimondta az eltitkolt igazságot, a történelem hazug érveléseit ismertette, de számtalan esetben nemzettudati hiányosságainkat, gyarlóságainkat is beleszővi mondandójába. Nemzeti hovatartozását soha, semmilyen körülmények között nem hallgatta el, nem titkolta el, még ha olykor a főállásába is került. (gondolva a pozsonyi gimnázium igazgatói állásának elvesztésére).

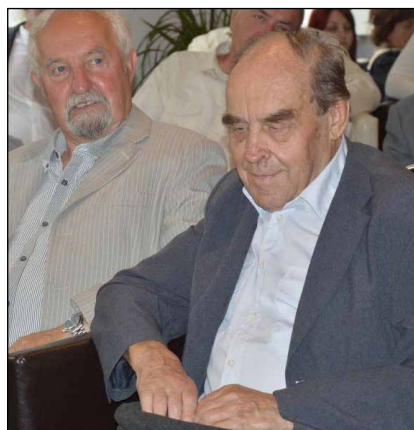
Eddig tíz kötete jelent meg. Könyvei iránt nagy érdeklődés van mind az Anyaországban, mind itthon. Olyan történelmi időszakokat, sorsokat témaköröket dolgoz fel, amit eddig sem a hazai történelemkönyvekből, sem egyéb kiadványból nem ismerhetünk meg. Legutóbbi munkái közül mindenképpen kiemelendő kettő: a „Felvidék 1914-1920”, valamint a „Felvidék 1918-1928 - Az első évtized csehszlovák uralom alatt” c.

László Béla egyetemi tanár

László Béla egyetemi tanár július 4-én ünnepelte 75. születésnapját. A nyitrai magyar pedagógusképzés meghatározó alakja 1940. július 4-én Hanván született. 1963-tól Nyitrán él és dolgozik, az elmúlt több mint fél évszázadban tanárgenerációk sora került ki a keze alól. Szakmai érdeklődése középpontjában a számelmélet és a matematika oktatása áll, de figyelme kiterjed a szlovákiai magyarság művelődéstörténetére is. Tanári munkája mellett a közéletbe is aktívan bekapcsolódik. Tagja a Magyar Tudományos Akadémia köztestületének, a Magyar Professzorok Világtanácsának, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének és számos más szervezetnek. 2004 és 2008 között a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának első dékánja volt. Jelenleg is a kar oktatója.

Duba Gyula író

Nyolcvanötévvel megelőzve, június 8-án Hontfüzesgyarmaton született Duba Gyula József Attila-díjas felvidéki magyar író. Középiskolai tanulmányait Léván és Kassán végezte. Pozsonyban a Szlovák Műszaki Egyetem Gépészeti Karán folytatta tanulmányait. A katonai szolgálat után A Hét képes hetilapnál szerkesztő, majd tizenöt éven át az Irodalmi Szemle szerkesztője. 1983-1989 között a Madách Könyv- és Lapkiadó főszerkesztőjeként működött. A rendszerváltást követően szabadfoglalkozású író. Duba Gyula életrajza kulcsot jelent szinte valamennyi művének megértéséhez. Vallomások hajlamú író, döntő élményeit mind gyermek- és kamaszkorában,

falun szerezte. Az író a Fáklyában mutatták be először a szlovákiai magyar olvasóknak, s itt közölték első három humoreszkjét is. Műveiben a felvidéki magyar falvak életét és sorsát örökítette meg a lakosságcsere, életmódváltással. Regényeit és novelláit hatalmas élet és ismeretanyag hitelesíti. Pályafutása alatt szatirikus riportokat, karcokat, karcolatokat, humoreszkeket is írt. Mindamellet irodalomtörténeti tanulmányokkal, esszékkel és kritikákkal is jelentkezett. 1959-ben jelent meg első műve A nevető emberek és egyéb vidám írások címmel. Az író biztos tudással alkalmaz-

za az epikai forma kifejező eszközeit, egy meghatározott, tipikusan rá jellemző élményvilágból meríti művei anyagát, amely egyúttal ugyanígy él a szlovákiai magyar olvasók nagy többségének tudatában. Figyelemre méltó jelenség írásaiban, hogy humoreszkjeinek és satíráinak derűs optimizmusával ellentétben novellái jórészt súlyos problémákkal, lelki vívódásokkal telítettek. Munkásságát már számtalan díjjal jutalmazták. Többek között kitüntették a Magyar Köztársaság Csillagrendjével (1990), a Szlovák Köztársaság Ezüstplakettjével (1990), Posonium – életműdíj (2001), József Attila – díj (2004). 2005 óta a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozat tagja.

Idén május 12-én a pozsonyi magyar nagykövetségen vehette át Áder János Magyarország köztársasági elnök megbízásából a Magyar Érdemrend Tiszti Keresztjét. Mint a méltatásban elhangzott az egyetemes magyar irodalmat gazdagító jelentős prózai életműve elismeréseként részesítették a kitüntetésben.

Dunajszky Géza közíró, a Felvidék.ma munkatársa

Az idén 70. születésnapját ünneplő Dunajszky Géza közírót, népművelőt, tanárt Huszár László népművelő köszöntötte a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának június 19-i, pozsonyi rendezvényén a Magyar Intézetben - tíz további jubiláns felvidéki magyar író társaságában.

Huszár az ünnepelt közírói és kulturális tevékenységének méltatása mellett a közös csemadokos éveikre is visszaemlékezett, amikor a Csemadok még igazi műhelyként működött, s olykor-olykor „egy pohár jófajta borocska mellett” közösen szövögették a világmegváltó – esetünkben a felvidéki magyar közösségünk sorsát javító – terveiket.

Dunajszky Géza néhány éve kezdte el másokkal egyetemben feltérképezni a ligetfalui vérengzések történetét, amivel a második világháború után a pozsonyligetfalui gyűjtőtáborban ártatlanul legyilkolt magyaroknak, németeknek és szlovákoknak próbál igazságot szolgáltatni, hogy végre az összmagyar nemzeti emlékezet szerves részévé váljon a felvidéki közelmúlt egyik legsötétebb időszaka is. Munkájának eredményeként Pozsonyligetfalu határában a kivégzett ártatlan áldozatok tiszteletére emlékművet állítottak.

Fónod Zoltán irodalomtörténész, publicista, egyetemi tanár

A 85 éves Fónod Zoltán irodalomtörténész, publicista, kritikus és egyetemi tanár egy korábbi interjújában arról beszélt, hogy negyvenöt januárjában, 14 évesen levontekötelesként katonaruhában a fronton, majd Németországban találta magát, ahonnan szökésük után csak októberben jutott haza, Ekecsre. Mint mondta, lényegében így kezdődött az élete. És éppen Ekecs az első kapocs, ami az őt méltató Vajda Barnabás történetét,

tanárt és Fónod Zoltánt összeköti. Mindketten onnan származnak ugyanis. Na és persze az, hogy Fónod Zoltán egyetemi tanárként a magyar irodalomtörténet elkötelezett oktatásával egy egész magyar szakos tanári nemzedék szellemiségét meghatározta. Persze, nem maradhatott ki a méltatásból irodalomtörténeti munkája sem, azon belül is legfőképpen Fábry Zoltán munkásságának feltárása, rendszerezése és folyamatos közzététele.

Szeberényi Zoltán irodalomtörténész, kritikus, tanár

A kitűnő tanár, jeles irodalomtörténész és kritikus, vagy ahogyan ő jellemzi magát a legszívesebben, az irodalompedagógus is 85. születésnapját ünnepli az idén. Egy korábbi interjújában úgy vall, gyakran számot vet életútjával, bár nem szívesen teszi, mert torzónak érzi a munkásságát. Úgy érzi tengernyi ideje ment el az irodalomnépszerűsítéssel is, abban a hiszemben, hogy az embereket meg kell tanítani szeretni a könyvet. Eközben rengeteget utazott az országban, s ez az idő hiányzik a tudományos munkájából. Szeberényi munkásságát Kovács László, történész, író, tanár méltatta, aki Szeberényi tanári és irodalmi tevékenysége mellett kitért az írói tehetséggel megáldott hallgatók istápolására is, a Fórum, majd az Új Fórum irodalmi körben, aminek köszönhetően több neves író indított el a pályán. Tudományos munkásságát ismertetve példanélkülinek tartja a Magyar irodalom Szlovákiában című kétkötetes művét, amelyet Duba például „irodalmunk legendájaként” emlegetett.

Tőzsér Árpád író

A korod szerint az apám lehetnél, s bizonyos értelemben az is vagy, az egyik apám" – kezdte a 80 éves Tőzsér Árpád író, kritikus, irodalomtörténész és műfordító köszöntését Hizsnyai Zoltán költő, esszéíró. Hizsnyai szerint Tőzsér minden kötete előrelépést jelentett és/vagy újat hozott. Egy jelentős szemléletváltozást egy gyökeresen új rálátást a korábban már tüzetesen megvizsgált jelenségcsoportokra vagy akár teljesen új témák megjelenését. „Légy mint, a Nyolcvan Éves/ akit pusztítanak/ a növekvők s míg vérez/ nemz millió fiát" – köszöntötte beszéde végén Hizsnyai ezzel a József Attila-idézettel Tőzsért.

Tőzsér Árpádot tavaly a Magyar Művészeti Akadémia a Nemzet Művésze Díjjal tüntette ki.

Révész Bertalan tanár, irodalomtörténész, közíró, egyetemi docens

Azon kevés szlovákiai magyar főiskolai és egyetemi oktatók közé tartozik, akik szerepet vállaltak a kisebbségi kulturális életben, jelesül a Csemadok munkájában. Márai gondolatát: Ma-

gyarnak lenni nem állapot, hanem feladat és kihívás, pedagógusként és közéleti szereplőként saját krédójaként vallotta. A 80 éves Révész Bertalant Bodnár Gyula, író, szerkesztő köszöntette, aki méltatásában többek közt így vall az ünnepeltről: „Az 1999-ben Anyanyelv – Iskola – Nemzet-tudat címmel megjelent húsz év válogatott oktatáspolitikai-társadalom-kritikai írásait tartalmazó publicisztikai gyűjteménye indulatos, szenvedélyes vitát gerjesztett. A kötet – nagyon leegyszerűsítve – két központi fogalma, Révész szerint minden bajunk okozója, diplomásaink alacsony számától kezdve a szlovákiai magyar oktatásügy problémáin át a tolerancia, a másság megbecsülésének hiányáig: a szlovák nacionalizmus és a magyar széthúzás”.

Laczkóné Erdélyi Margit egyetemi tanár, tankönyvszerző

Hetvenedik születésnapja alkalmából Simon Szabolcs tanszékvezető tanár méltatta őt, aki köszöntő beszédében elsősorban Laczkóné Erdélyi Margit – aki a Selye János Egyetem iskolaalapítója és a Tanárképző Karnak is az alapítója és jelenlegi dékánja – iskolaalapító tevékenységét méltatta. De kitért a jubiláns tudományos munkásságára is, amely a nagyközönség előtt legalább olyan jelentős és ismert, mint pedagógiai tevékenysége. 1975-től jelennek meg módszertani,

irodalomtudományi, drámaelméleti cikkei, tanulmányai és könyvei. De jelentős irodalom- és művelődéstörténeti, sőt nyelvészeti munkákat is írt, számos külföldi és hazai tudományos folyóirat szerkesztőbizottsági tagja. „Az mondhatja magát igazán tanárnak, akinek vannak tanítványai, ünnepeltünkkel kapcsolatban ezt nem kis büszkeséggel sokan vállalják. Az ő igényessége járult hozzá ahhoz, hogy egy sor tanítványa igazi szakemberré váljon, ma nem egy közülük tudós, magyar szakos egyetemi oktató, író, szerkesztő, tanár” – jellemezte a professzor asszonyt Simon Szabolcs.

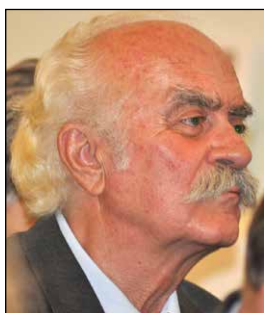
Zirig Árpád költő

A 75 éves Zirig Árpádról írta Szászi Zoltán 10 évvel ezelőtt, hogy a Csallóköz költője, aki szülőföldjével szembe azzal a jól értelmezhető elfogultsággal fordul, amely oly sok mindent megbocsát. A közmondás, hogy az alma nem esik messze a fájától, Zirig Árpád életfájára pontosan érvényes. Gyökerei mélyre nyúlnak, törzse erős, ága széllal játszik, gyümölcsét szeretettel kínálja s végül is mindig a nap felé, a fény felé fordul, egyesülni kívánva a szeretet erős istenével, hogy szolgálhasson”. Az ünnepeltet Bobory Zoltán író-költő, a

Vörösmarty Társaság elnöke köszöntötte. „Zirig Árpád életkedvét, életszeretét és töretlen hitét sok minden jelzi az Ökörkoponya című könyvében. Tudja, tudhatja, hogy ezzel az összeállítással és verseivel maradandót teremt, olyat, amit soha nem felejt el Bence, Ábel, Borika, Pannika és Iluska, és a sok kortársuk sem itt, a Csallóközben, Felvidéken, aztán Fehérváron, Magyarországon vagy Csíkszeredán” – mondta egyebek mellett Bobory Zirig irodalmi tevékenységét méltatva.

Tóth Elemér költő

Tóth Elemér Őszi kert című válogatott gyermekverskötete Z. Németh István szerint hazai gyermekköltészetünk egyik csúcsműve. A 75. születésnapját ünneplő költőt Szászi Zoltán költőtársa köszöntötte. „Mosoly, igazi érdeklődés, csillogó szem, jókedv, békés lélek” – ezek jellemzik legfőképpen Tóth Elemért Szászi szerint. Feldühödni csak akkor látta, ha a nyelvét, szülőföldjét vagy a népét bántották. „Mert neki, ami magyar, az szent, nem érdekből, gaszulálásból, mint esetleg másoknak, a hazug köpnyegforgató, újhítű talpnyalóknak, akik egyszer éppen azt fogalmazták meg neki a verseiről, hogy „nem kell annyit magyarkodni, Elemér!” „Tóth Elemér, apám korosztálya, annak minden gondját, baját a saját bőrén tapasztalta meg, de a nyakas kálvinista hamvai vér, az nem válik vízzé. Aki ember akar lenni, abból ember lesz” – jellemezte Szászi Tóth Elemér jellemvonásait, amelyek nagyban meghatározták a költészetet is, amelynek mindig is központi témája volt a haza, az otthon, a ragaszkodás, a megmaradás.

Vajkai Miklós író

Vajkai Miklós író 65. születésnapja alkalmából Lacza Tihamér köszöntötte. Vajkai első írásai a hetvenes évek elején jelentek meg, azóta rendszeresen publikál, évekkel ezelőtt felgyűjtötte a csallóközi népmeséket és hagyományokat. Az őt méltató Lacza szerint már a hetvenes években feltűnt, mennyire egyéni hangú, sajátos világlátású író, akiről később kiderült, hogy tehetségét autodidakta módon csiszolhatja. „Prózai szövegeiben elsősorban érzéseket, hangulatokat rögzít, hősei inkább szellemalakok, semmint húsvér figurák, akik rendszerint az álom és az ébrenlét határán imbolyognak, egy olyan világban, amely csak az író képzeletében létezik” – jellemezte többek közt Lacza Vajkai irodalmi munkásságát.

Poór József író

A hatvanötödik születésnapját ünneplő Poór Józsefről az őt méltató Száraz Pál író a következőket mondta az Írószövetség rendezvényén: „Több földkerülő úton is részt vett már, ezért nem meglepő, hogy írásainak gyakori témája a tenger, az útra kelés, a szabadságvágy”. (dé, lm, szd, de, ls)

Felvidéki magyar holokauszt: a pozsonyligetfalui tömegmészárlás

Június 20-án Pozsonyligetfaluban emlékművet állítottak azoknak a magyaroknak és németeknek, akiket a második világháború után a csehszlovák hadsereg katonái mészároltak le a környéken felállított, évekig működő internálótáborban. Az 1945-ben lezárt események feltárásában elévülhetetlen érdemeket szerzett Dunajszky Géza közíró, a Felvidék.ma hírportál munkatársa Szabó Józseffel, a magyar külügyminisztérium tanácsosával együtt. Hosszas és alapos kutatómunkájának gyümölcseként jelent meg az Arcok és sorsok című könyve, mely taglalja a második világháborút követő tömeggyilkosságokat. A hírportálon egy négy részes sorozatban foglalta össze kutatásának legfontosabb eredményeit - ezeket most alább együtt, egységes szerkezetben tárjuk olvasóink elé. Terjedelmes, megrázó de egyúttal a jövő generációk számára is sok-sok tanulsággal szolgáló írás.

Bedřich Smetana a szlovák tömeggyilkos

Szinte hihetetlenül hangzik, de Bedřich Smetának, a csehek világhírű zeneszerzőjének a névrokona Csehszlovákia történelmének egyik leghírhedtebb tömeggyilkosa, akinek kezéhez – saját bevallása szerint is – legalább 150 ártatlan ember vére tapad, köztük magyaroké is. Évtizedek óta rejtőzködik valahol a világban, a feltételezések szerint Izraelben. Ha még él, idén lesz 94 éves.

Bedřich Smetana néven először 1947-ben került a csehszlovák bűnügyi hatóságok figyelmének középpontjába, egy a második világháború után, pontosabban 1945 júliusának derekán elkövetett hármasyilkosság ügyében. A Bakušan-perben fővádltként a Pozsonyi Katonai Bíróságon lefolytatott eljárás ítéletében 12 év börtönbüntetést kapott. A fellebbezéseknek és a később érvénybe lépő 115/1946 sz. ún. amnesztia törvénynek köszönhetően a Brünni Katonai Bíróság őt és vádlott társait – Jozef Jančót és Eduard Kosmelt – 1947 októberében felmentette a vádak alól. Smetana még a brünni döntés előtt távozott a börtönből. Arról, hogy mikor engedték szabadon, nem létezik hivatalos feljegyzés. Smetana szabadulása után, kihasználva az akkori zűrzavaros állapotokat, eltűnt Csehszlovákiából.

Megjegyzésként idekiváncozik, hogy Smetanát a kárpáti németek és a felvidéki magyarok ellen elkövetett tömeggyilkosságokért soha nem állították bíróság elé. 1947. május 25-én Pozsonyban sem ezekért a bűntettekért ítélték el. Pedig a pereljárás során Andrej Tokoš tanú szerint akkor sem titkolta, sőt „gyengébb pillanataiban” mások előtt azzal dicsekedett, hogy saját kezűleg eddig több mint 150 náci (érts: fegyvertelen német és magyar hadifoglyokat és civileket – a szerző megjegyzése) irtott ki. Az akkori bíróságokra jellemzően az ügyész ezeket a tanúvallomásokat nem sorolta a vádpontok közé. Sőt, a bíró kiiktatta a peranyagból, azzal az indokkal, hogy ezek nem a vádpontokhoz tett szóbeli bizonyítékok. Ez is azt jelzi, hogy Csehszlovákiában ebben az időben agyonverni vagy bírósági ítélet nélkül kivégezni egy németet vagy egy magyart, nem számított büntettnak. Még a „független” bíróságok sem minősítették gyilkosságnak ezeket. Holott a nemzetközi egyezmények alapján már akkor is az elévülhetetlen bűnök kategóriájába sorolt háborús és emberiség elleni bűntetteknek számítottak, elsősorban azért, mert a második világháború befejezése után fegyvertelen katonákon, foglyokon és civileken (gyermeken és nőken) követték el tömegesen azokat. Nem beszélve a nők megerőszakolásáról, a foglyok kínzásáról és kifosztásáról, ami csak tovább súlyosbította az általuk elkövetett rémtetteket.

Pokol a pozsonyligetfalusi gyűjtőtáborban

Ahhoz, hogy megértsük, mi is történt valójában Pozsonyligetfaluban 1945. április 8-ától, tudni kell, hogy a Duna jobb partján lévő községet az Anschluss után, 1938. március 15-én a nácik kérésére a hitleri Harmadik Birodalomhoz csatolták. Hét év után, a 2. világháborús harci cselekmények eredményeként 1945. április 4-én Pozsony és Magyarország dunántúli területei a Vörös Hadsereg megszállása alá kerültek, így Pozsonyligetfalu is. A Szovjet hadsereggel tartó 1. csehszlovák hadtest önkéntesei, azok parancsnokai Pozsony épen maradt tömbházaiban kerestek maguknak szállást és bázist a „hazatelepülésre”. A Vörös Hadsereg szlovák, német és magyar nyelvű rendelete alapján 1945. április 8-án kezdték el a városban lakó magyarokat a pozsonyligetfalusi németek után üresen maradt házakba és a volt munkatábor barakkjaiba kiköltöztetni, a pozsonyi németeket pedig a Tölténygyár épületeibe költöztették. A Duna jobb partján, a folyó kanyarulatának befogóival és az 1933-ban megépült erődrendszer átfogójával bezárt háromszögbe egy hónap alatt több mint 30 ezer magyart zsúfoltak itt össze. „A háborút követően Ligetfaluban szörnyű dolgok történtek” – vallotta a Bakušan-perben Jaroslav Gustafík, az egyik helyi őslakos. „Azok, akiknek 1938-ban menekülniük kellett a németek elől, 1945 áprilisában visszatértek Ligetfaluba, és vad dühüket azokon adták ki, akik a németek kivonulása után (1945. március 30.) itt maradtak. Hiába volt vége a háborúnak, itt éjjelente állandóan kis sorozatokban leadott puskaropogást hallottunk. Az egyik katonai táborparancsnokról az a hír járta, hogy katonáival a gyűjtőtáborba érkező foglyokat és civileket kifosztja, és éjszakánként az osztrák határhoz közeli tankárokból lövi őket.”

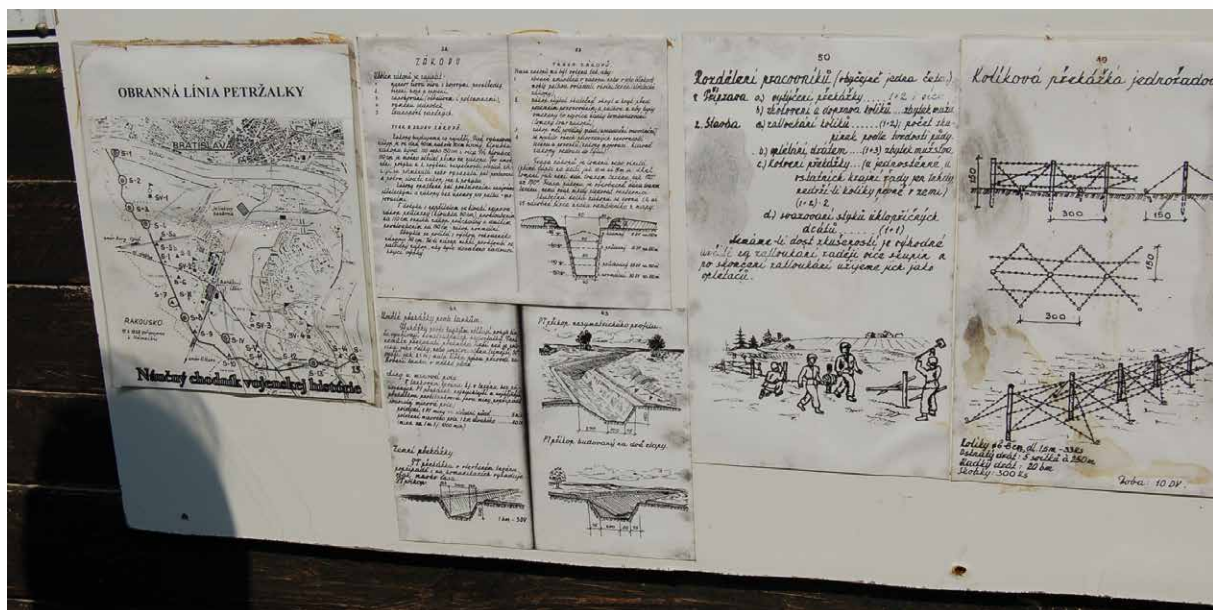
Hogy mi történt ezekkel az emberekkel ebben az időszakban, pontosabban 1945. április 8-ától 1947 áprilisáig, az a Bakušan-per kapcsán véletlenül került napvilágra. Egy másfél évvel korábban elkövetett gyilkosság ügyében 1947. március 28-án a Pozsonyi Katonai Ügyészség bírója a tanúvallomások alapján kihantolást rendel el azon a helyen, ahol az áldozatot, Ernest Bakušan volt nyugdíjpénztári vezetődolgozó pozsonyi lakost vélhetően kivégezték és elföldelték. Ez a hely Ligetfalu területén, az osztrák határ mentén húzódó erődrendszer vonalán, a bergi határátkelő közelében, 80 méterre a (volt) vasúti sínektől lett megjelölve. Az áldozat tetemét hosszas keresés után találták meg, miközben a megjelölt árokrendszerből további 60 személy földi maradványa került elő. Valamennyi áldozatot tarkón lőtték, vagyis kivégezték. A rendőrségi vizsgálatok megállapították, hogy utolsóként (1945. július 17-én) a keresett Ernest Bakušant és élettársa 18 éves fiát lőtték agyon, akiket előzőleg, a tanúk vallomása szerint, megkínóztak, majd kifosztottak. Bakušan élettársát később szintén a gyűjtőtáborba vitték, ahol előbb megzsarolták, hogy a családi értékeket kiadja, és elszedhessék tőle, majd őt is megölték.

A per három áldozata csak egy-egy ember volt a sok közül, akiket a nevezett hóhérok (Smetana, Jančo és Kosmel) lemészároltak itt. A volt tankárok 1947 áprilisával kezdődően lassan fedte borzalmas titkát. Ehhez hozzájárult az is, hogy a katonák ezután kezdték el az erődrendszer villamos- és telefonhálózatának leszerelését, ami szintén a tankárokból futott. Így akaratlanul is folytatódott a betemetett védvonal további kihantolása. 1947 őszén és telén ennek köszönhetően

találták meg a korábban lemészárolt 90 magyar levante (16-20 éves fiúk) és sok más áldozat temét is, amelyről a kommunista hatalomátvétel után már tilos volt beszélni, és amelyről a mai napig nagyon keveset tudunk. Azóta sokan kérdezik: Mi történt valójában Pozsonyligetfaluban közvetlenül a második világháború befejezése után, és mennyi lehetett a több száz méter hosszú, 1,80 méter mély és 2,40 méter széles tankárokba lőtt ártatlan áldozatok száma?

Az említett pozsonyligetfalusi homorú háromszögben valójában két gyűjtőtábor létezett. Egy zártabb belső tábor és egy nyitottabb, amelybe a kitelepítésre szánt magyarokat gyűjtötték. A magyarokat a német lakosság által üresen hagyott portákon zsúfolták össze, és a pozsonyi városi testőrség katonái felügyelték őket. Ezt a feladatot 1945. június 20-ától a Csehszlovák Hadsereg 4. hadosztályának erre a határrészre kivezényelt pozsonyligetfalusi 17. gyalogezredének katonái vették át. A katonák a Jelínek kaszárnyában voltak elszállásolva. (Ennek nagy része a mai Aupark bevásárlóközpont helyén állt, illetve még ma is látható egy része a mostani Dunaháti – Zadunajská – úton.) Azok a magyarok és németek, akiket a kihallgatások során „megbízhatatlannak” minősítettek, a nyitottabb táborból a zártabbba kerültek. A zártabb tábor a Köpcsényi utcában a német megszállás idején létesített és szögesdrótokkal szigorúan körülkerített barakkokban volt. Milan Olejník szlovák történész megállapítása szerint ezt a táborot a 17. gyalogezred 1. zászlóalja felügyelte, és 1945 augusztusában 2300 rabot őriztek itt borzalmas higiéniai körülmények közt, aminek következményeként rendszeresen tifuszbajrárvány, bél- és gyomorfertőzés pusztított a táborban. Ebben a zártabb táborban szolgált még az akkor 25 éves Bedřich Smetana kívül – aki a katonai elhárítás helyi vezetője volt – Jozef Jančo és Eduard Kosmel is. Kosmel volt a magyar gyűjtőtábor parancsnoka, és katonai fokozatban a legmagasabb, főtörzsőrmesteri ranggal szolgálatot teljesítő tisztje.

A gyilkos hármashból kiemelkedik Bedřich Smetana személye, aki csapatával együtt vonattal utazott Prágából Pozsonyba, és már útközben, 1945. június 18-áról 19-ére virradóra tömeggyilkosságot követett el. Ott volt Karol Pazúr százados mellett, aki a Přerov melletti Horní Mostěnice

község határában, a Svéd-dűlőben 265 hazatérő Dobsina környéki kárpáti németet és magyart (120 nőt, 71 idősebb férfit, 74 csecsemőt és gyermeket) végeztetett ki. A přerovi tragédiáról már többször írtunk részletesebben. Az is közismert, hogy a hazatérők másik csoportja csak annak köszönhetette a megmenekülését, hogy a 17. gyalogezred katonáinak elfogyott a lőszere, ezért Pazúr és Smetana parancsára a csoportot továbbküldték a ligetfalusi táborba, ám a vonat – megtagadva a parancsot – nem állt meg Pozsonyligetfalun, a mozdonyvezető áthajtott velük az akkor még Magyarországhoz tartozó Oroszvárra.

Amikor a přerovi és a ligetfalusi tragédia lehetséges összefüggései után kutattam, bukkan-
tam rá Bedřich Smetana nevére, aki mindkét tömegmészárlásban komoly szerepet játszott. Fel-
keltette a gyanúmat annak ellenére, hogy a přerovi tragédia után néhány nappal letartóztatott
Karol Pazúr százados perében még csak tanúként hallgatták ki. Smetana bűnrészességét, érdekes
módon akkor még nem vizsgálta a Csehszlovák Katonai Ügyészség, pedig a vérengzés színhelyé-
től nem messze született 1920-ban. Persze, az is lehetséges, hogy éppen ezért hagyták ki a vádlot-
tak közül, mert cseh nemzetiségűnek hitték. Ennek a kérdésnek a megválaszolása a történészek
feladata lesz.

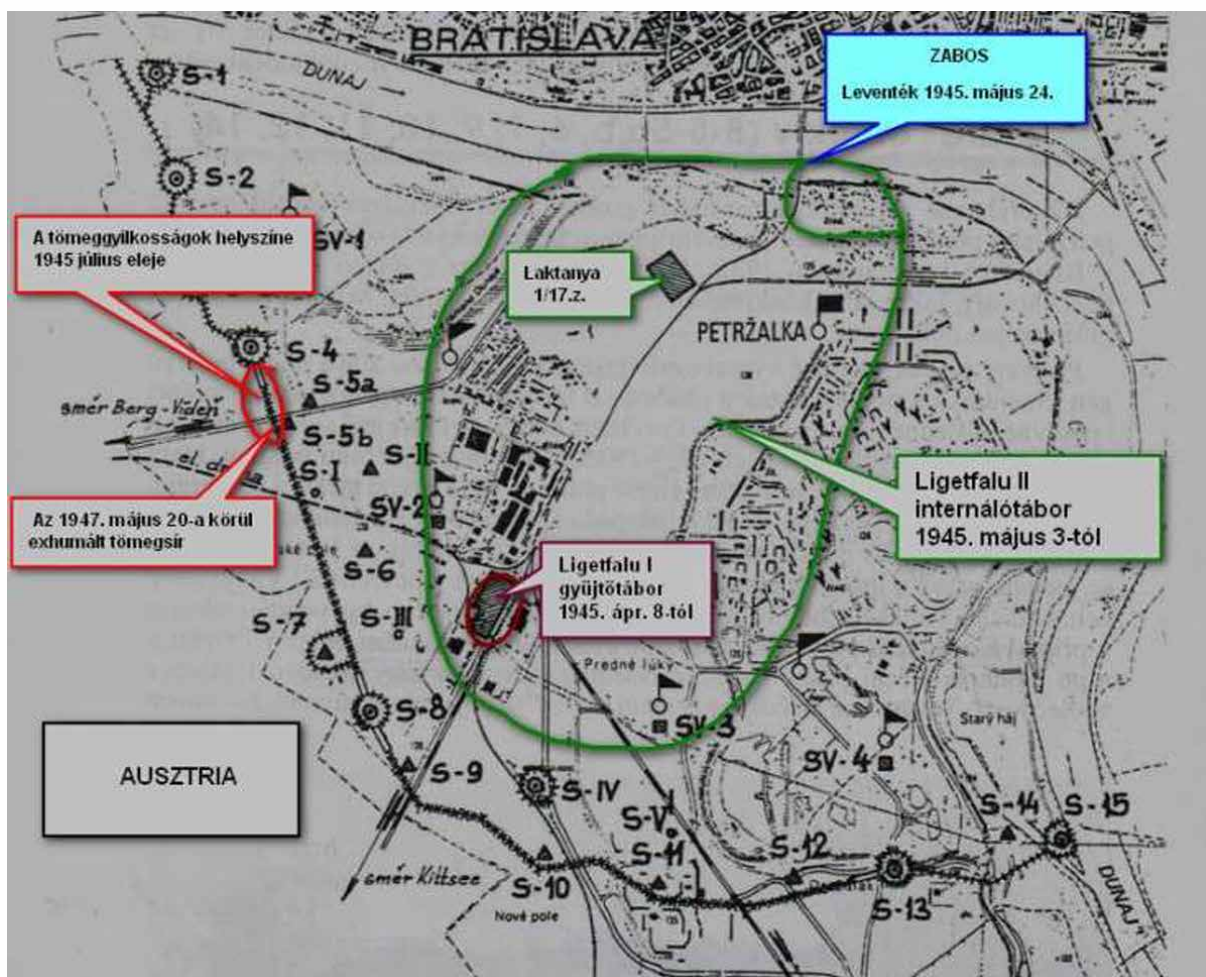
Létezik azonban más magyarázat is Bedřich Smetana kihagyását illetően a přerovi tragédi-
aként elhíresült perből. Egy a Szlovák Nemzeti Felkelés idején történt korábbi tömegmészárlás
kapcsán figyeltem fel újra a nevére. Erről a tömegmészárlásról Miloslav Čaplovič történész, a
Szlovák Hadtörténeti Intézet vezetője számolt be munkáiban. Ő volt az első, aki Bedřich Sme-
tana személye és múltja után is kutatatott. Čaplovič rájött, hogy a Bedřich Smetana név szó sze-
rinti fordítása a Frederich Schmitzer névnek. Frederich Schmitzer 1920-ban Ostraván született,
s bár Morvaország területén látta meg a napvilágot, gyermekkorától Pozsonyban élt. Itt érett-
ségizett, és a Tiso-féle állam idején hivatalnokként itt is dolgozott. Legközelebbi hozzátartozói
Pozsonyban, az akkori Kisgalamb (Holubičková) utcában laktak. Nem nevelkedett keresztényi
hitben, csak 1938 után tért át az evangélikus vallás gyakorlására. A katonaságnál vezetett életraj-
zából tudjuk, hogy már Bedřich Smetanaként 1944. szeptember elsején belépett a szovjet Alexej
Jegorov partizáncsapatába, ahol a harmadik szakasz komisszára lett. Ez a csapat három héttel
később 180 túrócnémeti (Skalné) embert gyilkolt le, minden férfit, beleértve a fiúkat is, aki-
ket aznap a faluban találtak. Az összeterezt férfiakat előbb kivezényelték lövészárkot ásni, majd
amikor az elkészült, mindenkit a gödörbe lőttek. S hogy miért? „Mert németek voltak.” Nem
számított az sem, hogy ezek az emberek kárpáti németek és szlovák állampolgárok voltak, akik
folyékonyan beszéltek az ország nyelvét. A kivégzőosztag parancsnoka Leonid Slavkin szerint:
„Na és mi a különbség közöttük és a nácik között? Mind egyformák” – mondta cinikusan a le-
mészárlásuk okán elbizonytalanodott szlovák partizánoknak.

Ezek a történetek azt bizonyítják, hogy Bedřich Smetanának komoly tanítómesterei és védel-
mezői akadtak az országot ekkor (1945-47-ben) megszállva tartó szovjet Vörös Hadsereg tiszt-
jeiben. Ha akkor a přerovi és a ligetfalusi tragédia miatt a csehszlovák hatóságok perbe fogják
őt, a vádlottak padjára kellett volna küldeniük a szovjet Alexej Jegorov partizán csapatparancs-
nokot vagy Leonid Szlavkin osztagparancsnokot is. Ezt pedig sem akkor, sem később, Klement

Gottwald hatalomátvétele után nem merte senki sem megtenni. Az ügyészség számára is tilos volt ezeket az eseteket megbolygatni. Talán ez magyarázatot ad arra is, miért kezelték hadititokként a magyarok ellen Csehszlovákiában elkövetett tömeggyilkosságokat még Magyarországon is, hogy miért nem tudunk ezekről többet, és miért nem hallhattunk erről a közben eltelt hét évtizedben sem?

De mi lett Bedřich Smetana három további tömeggyilkos társával, Jozef Jančo, Karol Pazúr és Eduard Kosmel tisztekkel, akik valamennyien a pozsonyligetfalusi 17. gyalogezred katonái voltak? Karol Pazúr után Jozef Jančo került leghamarabb a törvénykezés kezére. A Csehszlovák Hadsereg hadbíróháza egy feljelentés alapján már 1945 októberében menesztette a seregből. Bebizonyosodott, hogy a ligetfalusi belső táborban meglopta a foglyokat, és több női őrizettest megerőszakolt. Ezért 1946 júniusában tartalékkállományba helyezték. Az ellene lefolytatott per tanúvallomásai a 17. gyalogezred további tisztjeire is terhelő bizonyítékokat tartalmaztak. Jozef Jančo enyhe ítélete valójában a nagyobb bűnösök és felelősök leleplezéséhez vezető tanúvallomásainak köszönhető. Ezek után került sor Smetana és Kosmel letartóztatására, és folytatódott Karol Pazúr százados pere is a Pozsonyi Katonai Bíróságon.

A bíróság 1947-ben a přerovi vérengzés végrehatóját, Karol Pazúrt Pozsonyban hét és fél év börtönbüntetésre ítélte, aki ezt soknak, az ügyész viszont kevésnek tartotta. Ezért az ítélet

ellen mindketten fellebbeztek, mire a prágai Csehszlovák Legfelsőbb Bíróság az ítéletet – főleg a nemzetközi közvélemény nyomására – 20 év letöltendő börtönbüntetésre módosította. Klement Gottwald hatalomra kerülése után, 1949-ben először a felére csökkentették a büntetését, majd a második legnagyobb szlovák tömeggyilkos – feltehetően 1953 márciusában – Antonín Zápotocký amnesztiájával szabadult. A börtönből való szabadulásáról ebben az esetben sincs hivatalos dokumentum. Több utalást találtam viszont arra vonatkozóan is, hogy már 1952-ben kiengedték a börtönből.

Azóta a volt parancsnok sorsáról különböző mendemondák keringenek. Egyesek azt állítják, hogy külföldre szökött, és álnéven Izraelben él. Pazúr is azon hóhérok közé tartozott, akik anyai ágon más hitben nevelkedtek, és csak később konvertáltak a keresztény hitre. Mások úgy tudják, hogy utolérte őt a sorsa, és gyilkosság áldozata lett. A holttestét látni is vélték, amikor egy tóból kőnehezékhez rögzített kötéllel a nyakában kiemelték. Én sokáig úgy tudtam, hogy késsel a szívében találták meg Besztercebányán egy szemétdombon. Tény, hogy 1989 óta Karol Pazúrt nem látták Szlovákiában, és a volt rokonai, ismerősei sem tudnak a hollétéről semmit. Vagy talán nem akarnak, nem mernek róla beszélni...

A přerovi tragédiáról három dokumentumfilm készült. Az elsőt a még élő tanúk vallomása alapján a Magyar Televízió készítette 1995-ben, és 1996-ban „Magukért nem felel senki” címen a Duna Televízió mutatta be. A Cseh Televízió 2000-ben „Masakr na Svédských šancích” (Vérengezés a Svéd-sáncon) címmel, a Szlovák Televízió pedig „Noc na Švédskom vale” (Éjszaka a Svéd-sáncon) címmel 2007-ben készített dokumentumfilmet az esetről. A szlovák dokumentumfilmben elhangzik egy visszaemlékezés, amikor a dobsinai szülésznő az egyik hóhér katona gyermekének születésénél segédkezik, és a kivégzett unokája fülbevalóját fedezi fel a család nagyobbik lányának fülében. A gyilkosok tehát nemcsak öltek, hanem a moštěnícei Svéd-sáncon kivégzett emberektől raboltak is, ami tekintettel arra, hogy a háború 1945. május 8-án véget ért, az emberiség ellen elkövetett súlyosabb háborús bűntettek közé tartozik. Az eltelt 70 év, de főleg a „báronyos forradalom” óta eltelt 24 év cseh és szlovák kormányainak tevékenységére is érvényes, hogy „gyilkosok közt cinkos, aki néma”!

Eduard Kosmel, a tömeggyilkos tábornok és parlamenti képviselő

A pozsonyligetfalusi hóhérok közül Eduard Kosmelről tudunk a legtöbbet. Katonai karrierjére szinte semmilyen hatással nem voltak a pozsonyligetfalusi gyűjtőtáborban elkövetett borzalmas bűntettei. Az életrajzírók megemlítik ugyan, hogy 1947-ben néhány hónapot vizsgálati fogságban töltött, és hogy első fokon a Pozsonyi Katonai Bíróság 7 év börtönre ítélte, de azt is gyorsan hozzátesszük, hogy a brünni fellebbviteli bíróság később felmentette a vádak alól. Az ő felmentése során is a 115/1946 sz. amnesztiatörvényt alkalmazták, amely szerint a csehek és a szlovákok visszanyeréséért, valamint a megszállók és a segítőik elleni harcban elkövetett cselekmények akkor sem minősülnek törvényellenesnek, ha az érvényes jogszabályok szerint egyébként büntetendők lennének.

Eduard Kosmel 1922. szeptember 16-án született a Námesztovói járás Vavrecska nevű falujában, és 1985. június 8-án halt meg Nyitrán. Katonai karrierje 1942 augusztusában indult, amikor Pozsonyban megkezdte kötelező katonai szolgálatát. 1943 júniusában altiszti, ugyanazon év augusztusától pedig tiszti képzést kapott a Pozsonyi Katonai Akadémián. 1944 szeptemberében már törzsőrmesteri rangban csatlakozott a Szlovák Nemzeti Felkeléshez, és a Tiszóc-Hnústya-Rimaszombat háromszögben tevékenykedő Szadilenkó partizáncsapat egyik szakaszának vezetője lett. Róluk azt lehet tudni, hogy a Rimaszombat melletti Klenócon fegyvertelen magyar katonákat és civileket végeztek ki. Az 1944. decemberben elfogott magyarok az Ózd melletti Hódoscsepányból származtak, és trénszekerekkel élelmiszert, illetve hadianyagot szállítottak a németeknek. A Klenóc melletti Szkorusina pusztán végrehajtott vérengzés magyar áldozatainak számát ma sem tudjuk pontosan. 1945 januárjában újabb magyar foglyok és civilek kerültek a kezükre, akiket tarkólövessel kivégeztek. Az áldozatokat a helyi lakosok az előző sír mellett, a szkorusina kistemetőben hantolták el. Kosmel 1945 márciusában a már „felszabadított” Poprádon csatlakozott a Szovjetunióban alakult 1. csehszlovák hadtest katonáihoz. Innen vezetett számára az út a Csehszlovák Hadsereg 4. hadosztályának 17. gyalogezredébe, amelyet az ideiglenes szlovák-magyar, illetve szlovák-osztrák határvonal őrzésével bíztak meg a ligetfalusi háromszögben. 1945. június 16-án személyesen Eduard Beneš búcsúztatta őket Prágában, aki a hozzájuk intézet ünnepi beszédében a németek és a magyarok „eltüntetését” kérte tőlük az országból. Azaz a Csehszlovákiában élő két szóban forgó nemzetrészhöz tartozó emberek nyílt likvidálására szólította fel a katonáit. Beneš beszédének egyenes következménye az, amit a ligetfalusi 17. gyalogezred katonái az állomáshelyük elfoglalása közben Přerov közelében és később, 1945. június 20-a után Ligetfalu határában elkövettek. Eduard Kosmel ebben a légkörben veszi át a pozsonyligetfalusi gyűjtőtábor vezetését, és rendez be a Köpcsényi utcán a szögesdróttal határolt ligetfalusi belső tábor, ahol rövidesen már 2300 „gyanús” személyt tartanak fogva. Ezeket a foglyokat vallatás közben megkínózták, kifosztották, a női foglyokat megerőszakolták, majd

Eduard Beneš módszertani utasítása szerint „eltüntették” őket.

Érdekes elolvasni, hogy 1947 áprilisában, a Bakušan-perben mivel vádolták a tanúk Eduard Kosmel főtörzsőrmester táborparancsnokot. Kosmelre az 1. zászlóalj orvosa, Bronislav Bukva tett terhelő vallomást. „A letartóztatott emberek közül az, aki nem tudott jól csehül vagy szlovákul, Kosmel számára automatikusan csak német vagy magyar lehetett, vagyis megbízhatatlan személy.” Így önkényesen ártatlan, fasisztaellenes embereket is a kivégzőosztaga elé állított. Bukva maga is látta, ahogy Kosmel lakásában az áldozatok ruháit a kemencében elégetik. A három gyanúsított, Kosmel, Jančo és Smetana a per során gyakran egymást vádolta gyilkossággal.

A Pozsonyi Katonai Bíróság 1947. május 25-én hozott ítéletében Smetana 12, Jančo 9, Kosmel pedig 7 év börtönbüntetést kapott. Valamennyien fellebbeztek az ítélet ellen, s a már említett 115/45-ös számú dekrétumra hivatkozva kérték a felmentésüket. 1947 októberében a Prágai Legfelsőbb Katonai Bíróság a Pozsonyban hozott ítéletet semmissé nyilvánította, és újratárgyalásra a Brünni Katonai Bíróságra utalta. Brünnben a gottwaldi hatalomátvétel után a perújratárgyalás során a bíróság mindhármukat felmentette. (Az ügyük iratait ma tehát ott kell keresni.)

De nemcsak a bíróságon, hanem Csehszlovákia Kommunista Pártjának soraiban és a Csehszlovák Nemzeti Tanácsban is sok szimpatizánsa akadt a három hóhérnak, akik a legfelsőbb szinten küzdöttek a vádlottak felmentéséért. Különösen a kommunista párt képviselői dolgoztak nagy erővel Smetana és társai kiszabadításán. Ferdinand Dvorín-Hoffmann például, akit rokonai szálak fűztek Smetanához, Ludvík Svoboda akkori hadügyminiszternél is járt a kiszabadításuk érdekében. Egy másik kommunista képviselő, Gustáv Kliment a parlamentben interpellált Smetana kiszabadítása érdekében. „Miért ül vizsgálati fogságban Smetana alhadnagy, amikor a Jegorov partizáncsapat tagjaként részt vett a Szlovák Nemzeti Felkelésben? Ellentétben vele, más kollaboráns személyek szabadon, vígan élnek az életüket” – érvelt Kliment. Smetana, Jančo és Kosmel azonban akkor már nem voltak vizsgálati fogságban. Hogy mikor szabadultak, senki sem tudja. Erről sincs hivatalos feljegyzés. Mint már említettem, Smetana szabadulása után azonnal külföldre távozott, és soha többé nem tért vissza Csehszlovákiába.

Elgondolkodtató a felmentő ítéletük, főleg azért, mert közben a szlovák-osztrák határon újabb tömegsírt fedeztek fel, amelyből 90 magyar levente, 16-20 éves fiúk holttestei kerültek elő, s az erről szóló jelentés ekkor már a Legfőbb Katonai Ügyészség asztalán volt. Erről a tényről Aristid Jamnický, volt pozsonyi ügyvéd beszélt a későbbiek során másoknak, aki tudott az újabb tömegsír felfedezéséről, az áldozatok kilétéről, a feltárásról szóló ügyészségi jelentésről, valamint a hozzájuk csatolt dokumentumokról. Arról is tudott, hogy az ügyet soha alaposabban nem vizsgálták ki. Az időközben Pozsonyban elhunyt Aristid Jamnický beszélt arról is, hogy az 1960-as évek elején ezeket a gazdag dokumentációval ellátott iratokat még látta a Pozsonyi Katonai Ügyészség archívumában. A přerovi és a ligetfalusi vérengzés Jamnický szerint is összefügg egymással. Különbséget csak abban látott közöttük, hogy „a 265 ártatlan áldozattal járó přerovi vérengzéshez viszonyítva a pozsonyligetfalusi áldozatok száma annak kétszerese lehetett”. Arról is értesülhettünk tőle, hogy a 60-as évek elején elkezdődött egy újabb vizsgálat a

90 kivégzett levente ügyében. A vizsgálat akkor feneklett meg, amikor 1964. augusztus 1-jén Eduard Kosmelt tábornokká nevezték ki, és utána a Csehszlovák Nemzeti Gyűlés képviselője lett. Kosmel politikai karrierje később végleg megakadályozta, hogy a 90 kivégzett levente ügyében személyét perbe fogják. 1968. május 1-jétől ugyanis a Csehszlovák Hadsereg Vezérkari Főnökének helyettese lett. 1969-ben a megváltozott államszerkezetben, a Cseh-szlovák Föderatív Köztársaság parlamentjében újra képviselőnek választották. Katonai karrierje is tovább ívelt felfelé, 1969 júniusában a moszkvai székhelyű Varsói Szerződés Vezérkarában képviselte a csehszlovák haderő érdekeit. 1972-ben tért vissza hazájába. Egy ideig a hadsereg vezető beosztású tábornoka, 1978 augusztusától 1983. június végéig nyugdíjaztatásáig a prágai Károly Egyetem Katonai Tanszékének vezetőparancsnoka volt. 1985. június 8-án bekövetkezett halála pedig végleg megakadályozta, hogy a 90 meggyilkolt levente ügyében vádat emeljenek ellene és a pozsonyligetfalusi 17. gyalogezred 1. zászlóaljának további tisztjei és katonái ellen, akik 1945 nyarán a ligetfalusi tömeggyilkosságokat több hullámban végrehajtották.

Hasonló próbálkozás történt Bedřich Smetana részvételének bizonyításában is a přerovi kivégzésben. 2007-ben a Přerovi Városi Múzeum igazgatója, František Hübl tett feljelentést a kivégzett 265 áldozat ügyében. Smetanát az Interpol is körözte, de a mai napig nem sikerült a nyomára bukkanni. Az is érdekes, hogy 2007-ben Karol Pazúr ellen már nem adtak ki körözést. Talán mert a cseh rendőrség meg volt győződve arról, hogy a Pöstyén melletti tóból kihalászott tetem, valóban Karol Pazúré volt.

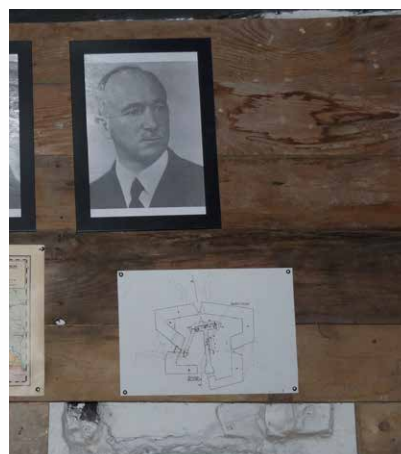
Az igazsághoz tartozik az is, hogy a háború után elkövetett bűntettek okán nem kizárólag az említett négy személy kezéhez tapadt magyar vagy német vér. Sok még a tisztázatlan eset. Maig nem tudni, ki gyilkolt például Szomotoron, Bolyban, Csucsomban, a Tátra alatti Encián szállónál, Nagykemencnél, Túrócszentmártonban stb. Nem tudni azt sem, hány magyar ember esett áldozatul a koncepciós perek kényszermunkára ítéltjei közül a jáchymovi ólom- és uránbányákban. Sok-sok kérdés vár még megválaszolásra az elkövetkezőkben, amelyekre a cseh és szlovák nemzet jelenlegi hatalomgyakorlói és igazságszolgáltatóitól várnánk feleletet.

Nemrégiben olvastam egy német politikus kijelentését, amelyet az ötvenes években tett a volt hitleri, náci seregeket legyőző hatalmak felé: „Számunkra addig nem ér véget a 2. világháború, amíg egy német katona vagy civil jeltelen tömegsírban nyugszik. A végtisztesség minden embernek kijár. Győztesnek és legyőzöttnek egyaránt” – mondta. Nekünk, itt, a Felvidéken és a Kárpát-medencében élő magyaroknak sem érhet véget a 2. világháború addig, amíg a legyilkolt ártatlan áldozataink meg nem kapják a végtisztességet, és emberhez méltóan el nem tudjuk őket temetni. Meg akarunk bocsátani a hóhéraiknak, ha megkövetik ártatlanul legyilkolt áldozatainkat, de a gyilkosok tetteit elfelednünk soha sem szabad!

Eduard Beneš, Sztálin tanítványa

A kor tragikus eseményeit kutató történészek és publicisták gyakran teszik fel a kérdést, hogy közvetlen a 2. világháború befejezése után miért voltak olyanok, akik még mindig gyilkol-

tak? Mi volt a tettük indítéka? Talán a háborúban megtapasztalt öldöklés élvezete vagy esetleg a bosszú, a szemet szemért, fogat fogért elv szentnek hitt érvényesítése vezérelte őket? Ennyi év után, lehet-e a gyilkosok lelkébe látni, és megfejteni tetteik mozgatórugóit? Elég-e csupán arra hivatkozni: háború volt, és elszabadultak az indulatok, fékezhetetlenné váltak az emberi ösztönök, hajtotta őket a gyilkolási vágy? Elfogadható-e az olyan érvelés, talán gyermekkori sérelmek okozták a gyilkosok ferde hajlamát, a késztetést, hogy öljön, talán a vélt traumák okozták, hogy kibújt belőlük az állat.

Az összefoglalónkban említett négy tömeggyilkos tetteire nincs magyarázat. A történészek sem ismerik a választ, bár Miroslav Čaplovič megenged egy rövid kis eszmefuttatást ezzel kapcsolatban arról, hogy Smetana gyilkos ösztöneit „talán valami-féle tragédia hozta felszínre, amely a családjában történt a háború alatt”. Ez az érvelés azonban elfogadhatatlan, hamis és erkölcsileg nagyon ártalmas próbálkozás. Nemzetként és emberként is szembe kell tudni nézni a más nemzet tagjai ellen faji vagy nemzetiségi alapon elkövetett gyilkosságokkal. Itt nincs az öldöklésre mentség, nem lehet alibit kreálni az elkövető(k) felmentésére. Bárbar módon elkövetett gyilkosságokról van szó, ami megengedhetetlen. Nemcsak erkölcsi szempontok miatt, hanem a vétség nemzetközi jogot sértő súlya, a bírósági ítélet hiánya, a tömeggyilkosságok kvázi állami érdekekben történt takargatása miatt is. Senki sem kaphat közülük felmentést a bűneiért még a sajátjaitól sem! Sem Smetana, sem Pazúr, sem Kosmel, sem pedig Jančo holtában sem kaphat feloldozást vétkük súlya alól másoktól. Sem az állam, amely ezeknek a bűnöknek a feltárását évtizedekig megakadályozta és takargatta. Ellenkező esetben az ilyen nemzetnek nincs joga arra, hogy az ellene elkövetett hasonló bűntetteket másoknak felrója!

Én az elkövetett bűnök okait azonban egészen másban látom. Az első okot úgy hívják, hogy Eduard Beneš. A második okot gyűjtőnéven úgy nevezhetnénk: beneši dekrétumok. A harmadik ok Eduard Beneš politikai telhetetlensége, a negyedik pedig Beneš igazságérzetének a hiánya. Ez a négy ok elegendő ahhoz, hogy világosan lássuk a háború utáni csehszlovák belpolitika hamiságát, a bűnök miértjét, amelyek az összefoglalóban felsorolt tömegmészárlásokhoz vezettek.

Fogadjuk el Eduard Beneš ama igazságát, amelyet gyakran hangoztatott beszédeiben, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása igazságos volt, mert az ország területén élő nem osztrák és magyar nemzeti közösségek (szerb, horvát, ruszin, román, szlovák, cseh stb.) nem kaptak lehetőséget saját sorsuk kollektív szabadságérzésének megéléséhez. Magyarán, nemzetként nem volt önrendelkezési joguk. Ezen alapigazság okán az I. Csehszlovák Köztársaságnak sem volt létjogosultsága, mert a területén élő nem cseh nemzetiségű (német, szlovák, magyar, ruszin, ukrán, lengyel stb.) közösségek sem kaptak lehetőséget saját kollektív szabadságérzetük megéléséhez. Magyarán, nemzetként nem volt önrendelkezési jogunk, ekkor még a szlovákoknak sem. Ebből eredően, nem a jogokat követelő németek, szlovákok és magyarok voltak azok, akik szétverték az I. Csehszlovák Köztársaságot, hanem a Beneš-féle cseh nacionalista politika. Akit vagy akiket

ezért „kollektíven” el kellett volna ítélni és börtönbe zárni, azok nem a németek és a magyarok voltak, hanem személyesen Beneš és kormányának tagjai, beleértve J. G. Masarykot, a köztársaság elnökét is. A másik három ok már ennek a ténynek az egyenes és logikus következménye volt:

1) Eduard Benešnek nem a németek és magyarok kollektív bűnösségének rögzítésére kellett volna kiadnia dekrétumokat, hanem saját személye és kormánya perbefoghatóságára, mert őket terheli az I. Csehszlovák Köztársaság felbomlásának felelőssége, ők voltak képtelenek biztosítani az országban a Trianoni Szerződésben foglalt egyenlő bánásmód elvét, és 1920 után elszabotálták az autonómia megadását az országban élő más nemzeteknek és nemzetrészeknek.

2) Eduard Beneš további bűne a telhetetlensége, mert a Monarchiából a nagy Csehország létrehozásához Trianonban olyan részeket követelt nemzetének, ahol nem élt számottevő vagy semmilyen cseh vagy szlovák közösség. Beneš tehát a nagyhatalmaknak is hazudott. Nem véletlen, hogy sem az Amerikai Egyesült Államok, sem az akkori Szovjetunió nem ratifikálta a Trianoni Szerződést.

3) Eduard Beneš igazságérzete a felsorolt okokat figyelmen kívül hagyta, helyette másokat hibáztatott és áldozott fel saját tévedéseinek elfedésére. Európa szégyene, hogy személye nem a Nürnbergi Bíróság előtt, hanem a második Csehszlovák Köztársaság élén állt évekig. De az európai értékrend háború utáni csődje sem menti fel őt a történelmi igazságszolgáltatás, a tévedései és bűnei alól. Számomra méltatlan és felháborító, hogy egy olyan embernek, aki a németek és a magyarok „országból való eltüntetésére” szólította fel a katonáit, valaki szobrot állít Prágában. Cinizmus, tiszteletlenség és arrogancia a Beneš-dekrétumok ártatlan áldozataival, a szülőföldről elűzött több millió, és az e közben legyilkolt több százezer emberrel szemben is. A cseh nemzet súlyos, számunkra nehezen megbocsátható erkölcsi értékvesztésének bizonyítéka, hogy ez megtörténhetett.

Legyen ez tanulság Szlovákia volt kormányai és a jelenlegi számára is! A mostani áldatlan helyzetünkért a felelősség Robert Ficót és kormányát terheli. Nemzetállamot építő politikája semmivel sem különb, mint Eduard Beneš kormányának más nemzeteket kirekesztő, nacionalista politikája volt. Fico dekrétumai a jelenleg érvényben lévő nyelvtörvény, az állampolgársági törvény s azok a további kirekesztő törvények, amelyeket a Smer képviselőinek javaslatára mostanában elfogadtak a szlovák parlamentben. Ugyanaz a diszkriminatív szellemiség árad belőlük, mint Beneš 1945-ben kiadott dekrétumaiból. Az egyetlen beneši alapigazság viszont itt is érvényes. Szlovákiának sem lesz létjogosultsága, ha az itt élő más nemzeteknek és nemzetrészeknek nem lesz lehetőségük saját kollektív szabadságérzetük megélésére, azaz nem lesz önrendelkezési joguk vagy más, számukra elfogadható, a nemzeti lét kiteljesedését garantáló autonómiájuk.

Dunajszky Géza

Sikerrel zárult az idei Gombaszögi Nyári Tábor is

Akik tavaly még amiatt aggódtak, hogy a Martosi Szabadegyetem és a Gombaszögi Nyári Tábor két, egymást kioltó rendezvény lesz, azok az idei programok után megnyugodhattak: mindkét tábor a maga nemében pótolhatatlan és felbecsülhetetlen értéket nyújt a felvidéki magyar közösség identitásának erősítésében. Noha a gombaszögi tábor mögött több évtizedes múlt áll már, három alkalom után már a martosi is kitaposta a maga ösvényét, mindegyiknek megvan tehát a maga karaktere, célja, üzenete. Akik tehát Martos után ellátogattak az idei Gombaszögi Nyári Táborba is, azok nem csak „repetázhattak” a különböző nemzetpolitikai, közéleti, kulturális és persze a zenei programokból, de sok-sok újdonsággal találkozhattak a 15 helyszínen több mint 250 program közül válogatva.

Az idei Gombaszögi Nyári Tábort - mely július 14. és 20. között tartott - Potápi Árpád nemzetpolitikai államtitkár mellett Németh Zsolt, a magyar Országgyűlés külügyi bizottságának elnöke, Kotiers Róza, a Diákhálózat elnöke, és Orosz Örs főszervező nyitották meg. A megnyitón jelen volt többek között Czibalmosné Molnár Éva, Magyarország pozsonyi nagykövete; Szesztay Ádám, Magyarország kassai főkonzulja; Wetzels Tamás

A martosi találkozóhoz hasonlóan Krasznahorkaváralján is tartott civil információs napot a Szövetség a Közös Célokért (SZAKC) társulás - ezúttal a kelet-közép-szlovákiai régió érdeklődői részére. A SZAKC vendégei a Nógrád, Heves és Borsod-Abaúj-

nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkár, Haraszti Attila, a Nemzetpolitikai Államtitkárság főosztályvezetője, Pathó Marianna, az MK Miniszterelnöksége Nemzetpolitikai Államtitkárságának területi főreferense, Kiss Balázs Magyarország pozsonyi nagykövetségének titkára, Duray Miklós a SZAKC elnöke, Pogány Erzsébet, a SZAKC igazgatója és Bárdos Gyula, a Csemadok elnöke.

Zemplén megyei Civil Információs Centrum vezetői és munkatársai voltak. A tájékoztató napon több mint húsz Rozsnyói járási és mintegy tíz távolabbi civil szervezet vezetője és tagja vett részt.

Az első nap legnagyobb érdeklődéssel várt közéleti programja a volt cseh külügyminiszterrel, Karel Schwarzenberggel tartott beszélgetés volt. Melyből - sok más érdekesség mellett - természetesen nem maradhattak ki a Beneš-dekrétumok sem. Schwarzenberg a Beneš-dekrétumokról és a szlovákiai kettős állampolgárság kérdéséről is beszélt. A cseh politikus kifejtette, bízik a fiatal generáció erejében, amely képes lesz arra, hogy a múlt bűneit valamilyen úton korrigálja. Az állampolgársági ügyről megjegyezte: az erről szóló törvény teljes egészében értelmetlen egy olyan közös európai állam felé haladó Európai Unióban, ahol a határok egyre inkább elmosódnak.

megvalósítani, ami a különböző történelmi hagyományok és tapasztalatok következtében egyes államoknál – Szlovákia és Románia – erős társadalmi ellenállásba ütközik. Ezzel ellentétben Szerbiában bizakodóbb a helyzet. Véleménye szerint az autonómia fogalom és típusai tisztázatlansága sok félreértéshez vezet.

Horony Ákos véleménye szerint a magyar párt nélküli szlovák kormányok passzívak a szlovákiai magyarság igényei iránt. Jogásként taglalta a hazai jogi környezetet is. A passzivitáson kívül a hazai jogi környezet sem ideális. Ennek bizonyítékai az Alkotmánybíróság bizonyos ítéletei.

A Vajdaságból érkezett Korhecz Tamás, a beszélgetés harmadik résztvevője szerint a vajdasági autonómia megvalósulása egyaránt köszönhető a történelmi tapasztalatoknak (titói föderatív állam) és a különböző szerbiai nemzetiségi közösségek támogatásának is. Vajdaságban a magyar jogászok aktív tevékenysége sokat nyomott a latba. Olyan felvetések és tervek készültek el, melyek jogilag teljes mértékben megvalósíthatóak voltak.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az önkormányzatisággal kapcsolatos előterjesztéseknek, koncepcióknak a többségi nemzeti irányába, először belső támogatottságra van szükség. Mindemellett fontos a tervezet folyamatos és hatékony kommunikációja. Egy esetleges autonómiatervezet elfogadtatása egy hosszútávú, tudatos folyamat eredménye lehet.

A gombaszögi találkozó harmadik napjának egyik legfontosabb közéleti programja az oktatási fórum volt, melynek résztvevői - A. Szabó László (MKP) és Prékop Mária (Mosr-Híd) - a kisiskolák helyzetét és jövőjét vitatták meg. Prékop Mária mindjárt az elején felhívta a figyelmet arra, hogy a kisiskolák semmivel sem hátrányosabbak szakmai szempontból, mint a teljes szervezettségű iskolák. Nincs olyan felmérés, ami az ellenkezőjét bizonyítaná, tehát szakmai okok biztosan nem indokolhatják bezárásukat. A. Szabó László szerint a 2013-ban a parlament előtti

koporsós tüntetés (amely a kisiskolák ellehetetlenítése ellen szólt) nem hozott eredményt. „Ezután mi leültünk a pedagógus szövetség és Rákóczi Szövetség szakemberivel és felmértük a helyzetet, megnéztük az adatokat visszamenőleg több évre, illetve a jövőre vonatkozólag. Akkor kidolgoztunk egy tanulmányt, amely kimondja azt, mennyi iskola van veszélyben, és hogy hogyan lehet a sorsukat segíteni. Hogyan lehet esetleg iskolabusz programot bevezetni.

Tehát készítettünk egy úgynevezett B tervet, de nem akartunk nyilvánosságra hozni, hiszen nem akartunk pánik hangulatot kelteni.” – fogalmazott. Ez alkalommal sem bocsátkozott számháborúba. Elmondta, hogy az adott körülmények között aktualizálják a tanulmányt. A vitázók kitértek az osztályok összevonására is és az úgynevezett B-tervre, tehát pótforrások bevonására is. Prékop Mária nem hiszi, hogy a pótforrások bevonása tartós megoldás lenne. Szerinte több szempontból, például a szociális hátrányosság oldaláról is meg kellene vizsgálni a törvényt. A. Szabó László szerint a többletfinanszírozást a legtöbb önkormányzat nehezen tudná megoldani. „Egy kis település honnan tudna forrást szerezni, pénzt keríteni?” – tette fel a kérdést. Véleménye szerint a problémákat idehaza kellene megoldani nem külső forrásokból.

A negyedik nap a szlovákiai kisebbségi politika jegyében telt. Mivel a téma előadója, Mária Jedličková megbízott kormánybiztos nem érkezett meg, így Tokár Gáza, a Kerekasztal szóvivője és Hodossy Katalin, a Kerekasztal Jogsegélyszolgálatának jogásza beszélgettek. Tokár Géza, a Szlovákiai Magyarok Kerekasztalának szóvivője megjegyezte: ha a szlovák

kormány képviseltette volna magát a táborban, akkor annak jelzésértéke lett volna. Hodossy Katalin elmondta, hogy a kisebbség politika fogalma sokkal tágabb, mint a pártpolitika. Maga a fogalom a nemzetállamok létrejöttével alakult ki a kisebbségek biztonsága és a jogaik védelmének argumentumaként. A jogvédők tovább gondolva átültették a kulturális sokszínűségekre is. A beszélgetésből kiderült, hogy magát a fogalmat sokszor összemossuk a pártpolitikával, azonban ez nem a kisebbségi jogok gyakorlása. A kisebbség politikához legközelebb állónak tekinthetjük az emberjogi argumentációt.

Tokár Géza véleménye szerint a kisebbségpolitikát a közügyekben való részvétellel formálhatjuk. A kisebbségpolitika több intézmény érintő fogalom. Elmondta, hogy fontos a közügyekben való részvétel, mely jogunkkal élnünk kellene. Az emberek többsége elkönnyveli, hogy ez egy kisebbségi párt feladata, foglalkozni a kisebbségekkel és a kisebbségpolitikával. „Nagyon komoly csapdahelyzet, mert így a szlovák pártoktól nem kérünk számon semmilyen kisebbségi jogokat.” – fogalmazott. Az előadás során kérdések is elhangzottak és többek között szóba került a kormánybiztosi poszt és a kétnyelvűség is.

A Gombaszögi Nyári Tábor zárónapját a tavaly hagyományteremtő szándékkal indított Szlovákiai Magyar Dal Napja c. zenés program határozta meg. Célja az, hogy lehetőséget biztosítsanak azon felvidéki zenekaroknak is a fellépésre, akik magyarul közvetítik a zenét. Az idei alkalomra 11 zenekar jelentkezett, ezekből szakmai zsűri elbírálásával kettő léphetett fel a tábor utolsó estéjén. A Nagyszínpadon idén előbb a Foxies adott koncertet. Kürtről érkeztek. A Szlovákiai Magyar Dal Napja közönségsvavazását ők nyerték. Majd a Spliff 447 és az Egy Pohár Citrom koncert következett. A párkányi és komáromi együttes a Szlovákiai Magyar Dal Napján a szakmai zsűri értékelése alapján lépett színpadra.

70 éves Duray Miklós - Születésnap interjúnk

Egy valami nem változott: a hatalom és a szlovákiai többségi társadalom viszonyulása a magyarokhoz - mondja Duray Miklós.

Duray Miklós politikus, író, tanár és gondolkodó, a felvidéki magyarság kiemelkedő személyisége hetvenéves. 1945. július 18-án született Losoncon. Születésnapjára beszélgetésre kértük fel.

Értelmiségi családba született, milyen útravalót kapott Losoncon a háborút követően?

– Szerintem nem az a döntő, hogy értelmiségi, vagy nem értelmiségi családba születik az ember, hanem az, hogy milyen értékrend az uralkodó a családban. Ugyanis az emberek magatartását, legalább is kezdetben, mindenképpen az határozza meg, az befolyásolja szemléletvilágának alakulását. Ezt tartom döntő szempontnak. Olyan értékrendben nőttem fel, ami természetesen keresztény értékrend, de ez önmagában még keveset mond. A meg nem alkuvás, a tisztesség, a magántulajon és a közösség tisztelete, a közösségért való cselekvés és a láttástól vakulásig való munkálkodás jellemezte közegben nőttem fel. Három-négyéves koromban a nagypapám lakatosműhelyének közepén ültem egy kisseken, és néztem, ahogyan dolgoznak. Ötéves koromban pedig már én adtam ki a megrendelt, elkészített tárgyakat. Tehát már iskolás korom előtt felnőtt-feladatokkal voltam megbízva. Vagy amikor a Csemadok megalakulását követően megjelent az első Népnaptár, az előfizetőknek szánkón hordtam szét Losoncon, pedig még nem is jártam iskolába. Tehát ez a közeg alapvetően befolyásolta a magatartásomat és gondolkodásmódomat.

Ha visszagondol gyermekkorára, derűs emlékei támadnak? Nem voltak ugyanis könnyű évek ezek...

– Az ember két szempontból szokott emlékezni a gyerek- vagy fiatalkorára. Az egyik maga a pozitívum, hogy fiatal volt, mert az mindig pozitív élmény, függetlenül attól, hogy milyen közegben éli meg. A másik meg az a szörnyűség, amiben élni kellett. Figyelmeztettek például, hogy ne hangoskodjak, mert meghallják, hogy magyarul beszélek, s abból gond lehet. Emlékszem a családom belüli betegségekre, a nagypapám halálára 1949-ből, emlékszem hogyan hurcolták el apámat. El akarták vinni Jáchymovba kényszermunkára... Végül is egy olyan betegség árán menekült meg, melynek következtében hónapokig kórházban feküdt. Emlékszem 1956-ra, naplót vezettem az eseményekről... Két síkon jelenik meg korai ifjúságom: a borzalmak és a fiatalság kellemes emlékei alapján.

"Életutad üzenete, hogy nincs külön nemzeti kérdés és demokrácia kérdés. Ha a nemzeti kérdések nem nyernek a demokratikus értékek jegyében megoldást, akkor súlyos hiány marad a demokráciában. És ebbe nem lehet belenyugodni. Ezen a téren mutattál példát, és vállaltál bármilyen árat, a börtönt és a megaláztatást is. Meggyőződésem, hogy a magyarság helyzete e példa híján rosszabb lenne" – fogalmazott az ön a 65. születésnapja alkalmából az akkori magyar külügy-miniszter, Martonyi János. Az, hogy a nemzet kérdései kezdték el egyre inkább foglalkoztatni, a családi indíttatásnak köszönhető, vagy valami más is közrejátszott?

– Nyilván az ember is úgy épül fel, mint egy ház. Egymásra rakják a téglákat, majd eljutnak odáig, hogy tetőszerkezetet kell készíteni. Hogy az ember idős korára milyenné válik, rengeteg benyomásnak, ismeretnek, tudásnak a következménye. Egyáltalán nem véletlen, hogy a nemzettel kezdtem el foglalkozni, hiszen azt láttam kiskorom óta, hogy a nemzettel gond van, a nemzethez tartozás miatt üldözésben részesülhet az ember, nehéz az iskolába járás, mert nincs olyan iskola, vagy csak éppen megalakult. Szóval a nemzethez kapcsolódó nehézségek és bonyodalmak mindenképpen hozzájárultak ahhoz, hogy a nemzet egy központi, gondolkodásom irányultsága szempontjából meghatározó kérdéssé vált. Mert ha valamivel baj van, ha valami miatt emberek egy csoportját támadják, azt védeni kell. Ha hovatarozásod, vallásod vagy faji származásod miatt támadnak, azzal szembe kell szállni, mert ezek alapvető értékek.

Gondolom szívesen emlékszik vissza a hatvanas évekre, akkor kezdődött a Prágai Tavasz, amikor egyfajta felszabadultság érzése uralkodott el az embereken, s ön többedmagával megalapította az önálló Magyar Ifjúsági Szövetséget.

– Ez már a kibontakozás időszaka volt, az ezt megelőző időszakot a készülődés jellemezte. Egyetemista koromra viszont már teljesen egyértelművé vált az irány. Elsőéves koromban alakult meg a József Attila Ifjúsági Klub, ahol azonnal el kezdtem dolgozni, 1965-től már az elnöke voltam. Abban az évben szerveztük meg az első Nyári Ifjúsági Találkozót, amelynek jelentősége mind a mai napig abban rejlik, hogy a háborút követően ez volt az első ilyen jellegű ifjúsági találkozóhely. Nem a hivatalos hatalom szervei jóváhagyásával, részvételével szerveződött, hanem teljesen civil alapon. Most van az 50. évfordulója, ezt nem lenne szabad elfelejteni. Tudatosítani kellene, hogy ott indult el egy olyan országos méretűnek nevezhető civil szerveződés, amely 1968-ra oda ért, hogy megalakíthattuk a független Magyar Ifjúsági Szövetséget, melynek 20 ezer tagja volt.

Most is szívesen találkozik fiatalokkal, ott volt a martosi és a krasznahorkai táborban is. Az első martosi szabadegyetemet követően, mondhatni lelkendezve nyilatkozta, hogy valamit visszaérez abból, ami a hatvanas éveket jellemezte.

– A hatvanas évek azon szellemiségét éreztem visszaköszönni ezekben a táborokban, ami minket is fűtött akkoriban. Tehát nem a 60-as évek körülményeit, hanem ami bennünket is mozgatott annak irányában, hogy függetlenül, de elkötelezetten cselekedjünk. Közösségi elkötelezettséggel szervezni az életünket, a kapcsolatrendszerünket. Tény, azóta sok minden meg-

változott, egy valami nem: a hatalomnak és a szlovákiai többségi társadalomnak a viszonyulása a magyarokhoz. Egy biztos: magyarellesség volt, van és lesz. Nyilván nem arra kell az embernek az életét felépítenie, hogy létezik magyarellesség, de ha a társadalmi szerveződéseit, a kapcsolatrendszereit, a szakmáján kívüli szellemi életét ennek tudatosítása nem befolyásolja, akkor veszélybe kerül a társadalom, mert szét lehet verni. A társadalom egységben tartásának fontos eleme, hogy a nemzet nyelvi, kulturális, történelmi és tudati egységét próbáljuk megőrizni. Ez önmagában olyan érték, hogyha támadják, ahogy említettem, akkor védeni kell. Ha a kormányzat nem védi, nekünk, civileknek kell ezt megtenni. Ezért kellene a szervezeteink, erre kell felkészülnünk. Ha küzdeni kell, akkor küzdeni kell. Ilyen szempontból megítélve, mind a martosi, mind az ún. gombaszögi, azaz krasznahorkaváraljai rendezvényen is visszaköszön ez a probléma, de úgy érzem, mintha ma másként tudatosítanák ezt, mint 50 évvel ezelőtt, noha a mai korszak sokkal nehezebb, mert jóval megosztottabb a társadalom. Soha nem lehet tudni, a társadalom melyik szegmenséből kap az ember támadásokat, melyik része adja fel a küzdelmet. Nos, mintha az életnek ezt a fajta bonyolultságát nem igazán tudatosítanák a mai fiatalok.

Önnek is bőven kijutott a támadásokból élete során. Kezdve mindjárt a hatvanas évektől, egészen a közelmúltig. Azonban nem adta fel. Hogy tudott azzal együtt élni, hogy módszeresen, szervezeten támadták?

– Mindenhez hozzá lehet szokni, és egy bizonyos idő után az ember már nem veszi a lelkére...

Akkor sem, ha Slotával egy szinten emlegették?

– Megnéztem, hogy ki mondja, s kialakítottam róla a véleményemet. Tulajdonképpen a hetvenes években jutottam el oda, hogy kezdett nem érdekelni, ki, hogyan minősíti a tevékenységemet, magatartásomat, véleményemet. Több évtizede már, hogy rólam ez úgy leperreg, mintha nem is lenne. Ne hogy félreértsék, nagyon fontosnak tartom a párbeszédet, az eszmecsere, de a minősítő vélemény nem érdekel.

Viszont akik azon igyekeztek, hogy Duray Miklóst lejárássák mint politikust, közéleti embert, egész jó hatásokkal dolgoztak. A felvidéki társadalmon belül is máig megmaradt ennek a nyoma.

– Igen, sajnos ez arról tanúskodik, hogy azok, akik ezen dolgoztak, megrendelésre cselekedtek, mert ha saját véleményét nyilvánítottak volna ki, akkor lehetett volna velük párbeszédet folytatni. De ezek utasításra feladatot hajtottak végre, s hogy volt némi sikerük, az azt jelenti, hogy vannak a felvidéki magyar társadalmon belül hasonló emberek, akik nem ugyanezt mondják, de elfogadják azt. Minden társadalomnak megvan a maga szemétfje.

Most, hogy már idestova öt éve nem foglalkozik aktívan pártpolitizálással, hogyan érzi magát? Megkönnyebbült egy kicsit, hogy lerakta ezt a terhet? Hogyan éli ezt meg?

– Őszinte leszek, a pártpolitizálás engem sohasem vonzott. Nem olyan típusú ember vagyok, aki különböző hatalmi taktikákban képes odaadón cselekedni. Idegennek érzem magamtól, s nem is igazán vagyok hajlandó a végrehajtásra. A stratégiai kérdések más jellegűek, nem mindenféle alantas taktikákról szól, hanem az irányokról. Ezzel szívesen foglalkozom ma is, publikálok is ebben a témakörben. Még a stratégiát megvalósító politikát is kedveltem, de az alantas manővereket nem. Mondhatni, megkönnyebbültem, amikor 2010-ben kiléptem ebből a körből. Ráadásul azzal a szomorú összeggel kellett kilépnem, hogy a rendszerváltozástól, 1989-90-től kezdve az életem talán szinte feleslegesnek bizonyult, mert semmi maradandót nem tudtam létrehozni. A hetvenes-nyolcvanas években legalább azt sikerült elérni, hogy megmentettük a magyar iskolákat. Mert azt csak azzal a módszerrel tudtuk megtenni, amit akkor választottunk, beleértve a kétszeri bebörtönzésemet is. Ez utóbbit nem vereségként, tragédiaként élem meg, hanem a cél elérése érdekében vállalt eszközként.

Ha hét évtized sikereiről, kudarcairól kérdezem, részben meg is adta a választ. A '89 utáni időszakot kudarcként éli meg...

– Azoknak nem kudarcs, akik meggazdagodtak, de a felvidéki magyar társadalom számára ez egy kudarcos 25 év. Mert csak gyengültünk társadalmilag, anyagilag, a politikai érdekérvényesítés terén, a szülőföldhöz ragaszkodás szempontjából is. Valamikor az üldöztetésben is azt keresték, hogyan szökhetnek vissza. Ma a kiúttalanság miatt elmennek, és nem váltanak menetérti jegyet.

Mindez bizonyára nagyban befolyásolja Duray Miklós közérzetét, azt, hogyan érzi magát a bőrén így hetvenévesen?

– Mindez szomorúságot vált ki belőlem, csakhogy ezen én most már nem tudok változtatni. Csak a véleményemet tudom elmondani. Próbálok oktatni, próbálok leírni mindazt, amit tapasztaltam, illetve a jövőben alkalmazhatónak is vélek. Tehát nem vesztettem el az aktivitásomat, de most már nem pazarlom az erőmet arra, ami éveken keresztül eredménytelen volt.

Az aktivitása tehát megmaradt, az optimizmussal hogy áll?

– Aki nem veszíti el az aktivitását, s ennek révén próbál jövőben gondolkodni, csak optimista lehet.

Barta József